

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060103

DOM
2021-05-06
Stockholm

Mål nr
M 5584-20

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Umeå tingsrätts, mark- och miljödomstolen, deldom 2020-04-14 i mål nr M 2211-17, se bilaga A

PARTER

Klagande

1. Kammarkollegiet

2. Älvräddarnas Samorganisation

Motparter

1. Kroknäs Kraftstation AB

Ombud: JG

2. Länsstyrelsen i Västerbottens län

3. Umeå kommun

SAKEN

Lagförklaring och tillstånd till vattenverksamhet vid Kroknäs kraftstation m.m. i Sävarån på fastigheten A i Umeå kommun _____

Dok.Id 1692642

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00		måndag – fredag
103 17 Stockholm		08-561 675 50		09:00–16:30
		E-post: svea.hovratt@dom.se		
		www.svea.se		

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen undanröjer mark- och miljödomstolens deldom, med undantag för besluten om prövningsavgift och rättegångskostnader, samt återförvisar målet till mark- och miljödomstolen för fortsatt behandling.

BAKGRUND

Länsstyrelsen i Västerbottens län (länsstyrelsen) beslutade den 25 juni 2015 att förelägga Kroknäs Kraftstation AB (bolaget) att ansöka om tillstånd enligt miljöbalken för den vattenverksamhet som bolaget bedriver genom att nyttja kraftstationen för elproduktion samt om tillstånd alternativt lagligförklaring av kraftstationens befintliga anläggningsdelar. Verksamheten skulle förbjudas om bolaget inte kom in med ansökan. Beslutet vann laga kraft genom Mark- och miljööverdomstolens dom den 16 mars 2016 i mål nr M 11651-15.

Bolaget gav härefter in ansökan om lagligförklaring och tillstånd för vattenverksamhet till mark- och miljödomstolen vid Umeå tingsrätt. I den nu överklagade deldomen lämnade mark- och miljödomstolen bolaget tillstånd enligt miljöbalken till Kroknäs kraftstation med tillhörande anläggningsdelar och att genom turbinen få leda fram en vattenmängd om maximalt 3,0 m³/s. Tillstånd lämnades även för att utföra en överfallströskel för att laga ett tidigare dammgennombrott samt för den regleringsanordning som ska utföras i början av sidofåran och möjliggöra en styrning av hur mycket vatten som får avledas vidare ner till kraftstationen. Mark- och miljödomstolen förklarade vidare anläggningsdelar i Kroknäs kraftstation lagliga. Mark- och miljödomstolen sköt samtidigt upp frågor avseende utformningen av en flyktväg för fisken och den därtill hörande tappningens storlek, den tappning som ska ske genom kraftstationen till förmån för öringshabitatet i sidofåran nedströms kraftstationen samt den procentuella fördelning som ska gälla mellan intaget till sidofåran och huvudfåran, att utredas vidare under en prøvotid om fem år efter det att lagakraftäggande tillstånd till verksamheten föreligger.

Sävarån omfattas av utbyggnadsförbudet i 4 kap. 6 § miljöbalken.

Den sträcka av Sävarån som passerar Kroknäs kraftstation är klassad som Natura 2000-habitatet ”Större naturliga vattendrag av fennoskandisk typ” (3210). Sidofåran ingår i Natura-2000 området men är inte klassad som Natura 2000-habitat.

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Kammarkollegiet har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska avslå bolagets ansökan eller, i andra hand, undanröja mark- och miljödomstolens deldom och återförvisa målet dit för fortsatt handläggning.

Älvräddarnas Samorganisation (Älvräddarna) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska undanröja mark- och miljödomstolens deldom och återförvisa målet dit för fortsatt handläggning eller, i andra hand, avslå bolagets ansökan.

Bolaget har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens deldom.

Länsstyrelsen har inte haft någon erinran mot att mark- och miljödomstolens deldom undanröjs och att målet återförvisas dit för fortsatt handläggning.

Umeå kommun har inte haft någon erinran mot Kammarkollegiets och Älvräddarnas överklaganden.

Kammarkollegiet har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen.

Parterna har getts tillfälle att slutföra sin talan avseende frågan om återförvisning och har i denna del anfört i huvudsak följande:

Kammarkollegiet: Mark- och miljödomstolen har lämnat Natura 2000-tillstånd trots att ansökningsunderlaget inte är vetenskapligt uttömmande och det föreligger därmed processhinder. De frågor som satts på provotid är tillåtlighetsfrågor som inte kan sättas på provotid. Detta särskilt med tanke på de höga naturvärdena i huvudfåran. Underlag för bedömning av de uppskjutna frågorna borde ha funnits tillgängligt i målet inför mark- och miljödomstolens prövning.

Älvräddarna: De frågor som satts på provotid utgör tillåtlighetsfrågor och kan inte sättas på provotid. Detta särskilt med hänsyn till de höga naturvärden som finns i

huvudfåran. Underlag för bedömning av de uppskjutna frågorna borde ha funnits inför mark- och miljödomstolens prövning. Miljökonsekvensbeskrivningen är inte upprättad för prövning av Natura 2000-tillstånd och det finns inte heller annan utredning i målet som möjliggör en sådan prövning.

Bolaget: Mark- och miljödomstolens dom är tydlig och välformulerad. Tillståndets omfattning och villkoren framgår tydligt. Anledningen till att mark- och miljödomstolen valde att sätta frågor på provotid är inte att utredningen i målet är bristfällig. Länsstyrelsen, Kammarkollegiet och bolaget var eniga om att skjuta upp frågan om den procentuella fördelningen av vattenflöde mellan sidofåran och huvudfåran (U3) på provotid. Det var länsstyrelsen som önskade skjuta upp de andra två frågorna (U1 och U2) på provotid. Ett sådant förfarande är även förenligt med gällande praxis. Det är ändamålsenligt och lämpligt då flyktvägens utformning och tappningens storlek utreds och utvärderas bäst över tid. Därigenom kan även flyktvägens funktion utvärderas. Utredningen i målet är tillräcklig för den Natura 2000-prövning som mark- och miljödomstolen gjort.

Länsstyrelsen: Domen har baserats på ett bristfälligt underlag, vilket framgår av domens konstruktion med uppskjutna frågor, utredningsvillkor och provisoriska föreskrifter samt delegation till tillsynsmyndigheten att godkänna utformningen av regleringsanordningen. Huruvida bristerna utgör rättegångsfel överlämnas till Mark- och miljööverdomstolen att avgöra. Det finns brister i deldomen som med fördel skulle kunna avhjälpas vid en ny prövning i mark- och miljödomstolen. Frågorna om flyktväg för fisken (U1) och tappningens storlek till förmån för öringshabitatet i sidofåran (U2) bör utredas ytterligare och hanteras inom ramen för prövningen. Endast frågan om den procentuella fördelningen mellan intaget till sidofåran och huvudfåran (U3) är lämplig att hantera genom ett provotidsförfarande. Detta dock under förutsättning att det finns ett provisoriskt villkor om att bolaget aldrig får avleda mer än 20 procent av flödet från huvudfåran vid flöden från 3,0 m³/s.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Rättsliga utgångspunkter

Enligt 22 kap. 27 § miljöbalken får mark- och miljödomstolen vid meddelande av tillstånd till en verksamhet skjuta upp avgörandet av en viss villkorsfråga om verkningarna av verksamheten inte kan förutses med tillräcklig säkerhet. Domstolen måste dock först ha bedömt att verksamheten är tillåtlig och att tillstånd kan meddelas. Osäkerhet beträffande själva tillståndsfrågan kan alltså inte motivera ett prövotidsförordnande (se Bengtsson m.fl., Miljöbalken, Norstedts Juridik, JUNO Version 19, kommentaren till 22 kap. 27 §).

Om en sökande begärt tillstånd till en verksamhet som kan påverka ett Natura 2000-område krävs ett Natura 2000-tillstånd (se 4 kap. 8 § miljöbalken). En Natura 2000-prövning svarar inte mot kraven enligt art- och habitatdirektivet, om den innehåller brister eller saknar fullständiga, exakta och slutliga bedömningar och slutsatser. Det ska vara möjligt att skingra varje rimligt vetenskapligt tvivel i fråga om de planerade arbetenas påverkan på området (se rättsfallet NJA 2013 s. 613).

Miljöbalkens utbyggnadsförbud innebär att det råder förbud mot vattenkraftsutbyggnad i vissa älvar, älvsträckor och andra vattendrag. Enbart sådan utbyggnad som förorsakar endast obetydlig miljöpåverkan är tillåten i dessa områden (se 4 kap. 6 § miljöbalken i dess lydelse före den 1 januari 2019, som är tillämplig i målet då ansökan gjordes innan dess).

Bedömningen i detta fall

Bolaget har begärt tillstånd till en verksamhet som kan påverka ett Natura 2000-område. Ett Natura 2000-tillstånd krävs därför. Den i målet aktuella ån – Sävarån – omfattas även av utbyggnadsförbudet och en prövning enligt bestämmelserna om utbyggnadsskyddet måste därför göras.

Som förut nämnts har mark- och miljödomstolen skjutit upp vissa frågor. Dessa gäller utformningen av flyktväg för fisken och den därtill hörande tappningens storlek, den tappning som ska ske genom kraftstationen till förmån för öringshabitatet i sidofåran nedströms kraftstationen vid flöden i Sävaråns huvudfåra upp till 3,0 m³/s samt den procentuella fördelning som ska gälla mellan intaget till sidofåran och Sävaråns huvudfåra vid flöden mellan 3,0 m³/s och 8,0 m³/s i Sävaråns huvudfåra. Dessa frågor ska utredas vidare under provotid.

Det är osäkert vad som skulle kunna bli följden av den utredning som ska redovisas efter provotiden, men de uppskjutna frågorna är av avgörande betydelse för hur verksamheten kan komma att påverka miljön. Detta gäller särskilt vid låga vattenflöden. Den osäkerhet som kvarstår kring verksamhetens inverkan på miljön innebär att ett Natura 2000-tillstånd inte kunnat lämnas. Inte heller har det vid dessa förhållanden varit möjligt att pröva verksamheten utifrån bestämmelserna om utbyggnadsförbudet, då även en sådan prövning förutsätter ett slutligt ställningstagande avseende verksamhetens påverkan på miljön. Mark- och miljööverdomstolen bedömer därför att de frågor som mark- och miljödomstolen funnit behöva utredas ytterligare under en provotid innebär att det inte har varit möjligt att göra nödvändiga miljöbedömningar och att frågorna således rör tillåtligheten. Det har därmed inte varit möjligt för mark- och miljödomstolen att ge tillstånd och samtidigt skjuta upp aktuella frågor på provotid. Detta innebär att det har förekommit ett sådant fel i mark- och miljödomstolens handläggning att domstolens deldom ska undanröjas och målet återförvisas dit för fortsatt behandling (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 16 april 2015 i mål nr M 6483-14).

Vad mark- och miljödomstolen har förordnat om rättegångskostnader omfattas inte av överklagandena. Det finns inte heller skäl att upphäva deldomen vad avser fastställande av prövningsavgift.

Kammarkollegiet har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Mark- och miljööverdomstolen. Enligt 18 kap. 15 § tredje stycket rättegångsbalken ska dessa prövas av mark- och miljödomstolen i samband med att målet återupptas.

Domen får enligt 54 kap. 3 § andra stycket rättegångsbalken inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Karin Wistrand och Rikard Backelin, referent, tekniska rådet Ingrid Johansson och hovrättsrådet Margaretha Gistorp.

Föredragande har varit hovrättsfiskalen Caroline Hörnberg.

UMEÅ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DELDOM
2020-04-14
meddelad i
Umeå

Mål nr M 2211-17

SÖKANDE

Kroknäs Kraftstation AB

Ombud: JG

MOTPARTER

1. Kammarkollegiet
2. Länsstyrelsen i Västerbottens län
3. Umeå kommun
4. Älvräddarnas Samorganisation

SAKEN

Lagligförklaring och tillstånd till vattenverksamhet vid Kroknäs kraftstation m.m. allt i Sävarån, Umeå kommun

Avrinningsområde: Sävarån (26)
Koordinater (SWEREF 99 TM): N: 7 126 900 E: 759 350

DOMSLUT

Miljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljödomstolen godkänner den miljökonsekvensbeskrivning som har ingetts i målet.

Lagligförklaring

Mark- och miljödomstolen förklarar, med stöd av 17 och 18 §§ lag (1998:811) om införande av miljöbalken, följande anläggningsdelar i Kroknäs kraftstation lagliga: Sidofåra fram till intaget, Damm, Intag med jorrdammsanslutningar, Nödutskov, Maskinstation och Utloppskanal

Natura 2000

Kroknäs Kraftstation AB lämnas tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken att bedriva den verksamhet som ges tillstånd till genom denna dom och som på ett betydande sätt kan påverka Natura 2000-området Sävarån (SE0810436).

Dok.Id 301454

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 138 901 04 Umeå	Nygatan 45	090-17 21 00 E-post: mmd.umea@dom.se www.domstol.se	090-77 18 30	måndag – fredag 08:30–16:30

Tillstånd

Mark- och miljödomstolen lämnar Kroknäs Kraftstation AB tillstånd enligt miljöbalken till Kroknäs kraftstation med tillhörande anläggningsdelar och att genom turbinen få leda fram en vattenmängd om maximalt 3,0 m³/s. Tillstånd lämnas även till att utföra en överfallströskel med krönet på + 130,90 m för att därmed laga ett tidigare dammgengombrott samt för den regleringsanordning som ska utföras i början av sidofåran och möjliggöra en styrning av hur mycket vatten som får avledas vidare ner till kraftstationen.

Kraftstationens befintliga anläggningsdelar som omfattas av detta tillstånd är intagets galler och avstängningslucka, nödutskovets nya sidoplåtar, tilloppstuben och den nya turbinen. Utförda arbeten med rensningar i dammen och utloppskanalen omfattas även av tillståndet.

Uppskov

Mark- och miljödomstolen skjuter upp frågorna om utformningen av en flyktväg för fisken och den därtill hörande tappningens storlek, den tappning som ska ske genom kraftstationen till förmån för öringshabitatet i sidofåran nedströms kraftstationen vid flöden i Sävaråns huvudfåra upp till 3,0 m³/s samt den procentuella fördelning som ska gälla mellan intaget till sidofåran och Sävaråns huvudfåra vid flöden mellan 3,0 m³/s och 8,0 m³/s i Sävaråns huvudfåra.

Utredning

Kroknäs Kraftstation AB ska, i samråd med tillsynsmyndigheten och domstolens fiskesakkunnige, utreda och utvärdera följande.

- U1. Utformning av en flyktväg för fisken ifrån intaget och dammen samt bestämning av den därtill hörande tappningens storlek.
- U2. Tappningens storlek för det vatten som ska passera kraftstationen till förmån för öringshabitatet i sidofåran nedströms kraftstationen vid flöden i Sävaråns huvudfåra upp till 3,0 m³/s och som avses styras av den planerade regleringsanordningen.

U3. Den procentuella fördelning av vattenflöde mellan sidofåran ned mot kraftstationen och Sävaråns huvudfåra när vattenflödet i Sävaråns huvudfåra är mellan 3,0 m³/s och 8,0 m³/s och som avses styras av den planerade regleringsanordningen.

Utredningarna U1 – U3 ska tillsammans med förslag till villkor redovisas till mark- och miljödomstolen senast fem år efter det att lagakraftäggande tillstånd till verksamheten föreligger.

Provisoriska föreskrifter

Tills vidare ska följande gälla:

- P1. Utöver det maximalt tillåtna flödet till kraftstationen om 3,0 m³/s får en tappning om 0,05 m³/s avledas mot intaget till kraftstationen till förmån för flyktvägen för fisken.
- P2. Vid flöden upp till 3,0 m³/s i Sävaråns huvudfåra ska en tappning om 0,2 m³/s avledas till kraftstation till förmån för öringshabitatet i sidofåran nedströms kraftstationen.
- P3. Vid flöden mellan 3,0 m³/s och 8,0 m³/s i Sävaråns huvudfåra får vattenflödet till kraftstationen inte överskrida 20 % av flödet i huvudfåran.

Villkor

- 1. Verksamheten ska bedrivas och anläggningarna utformas i huvudsaklig överensstämmelse med vad sökanden har redovisat i ansökan och i övrigt har uppgett eller åtagit sig i målet, om inte annat framgår av denna dom.
- 2. Bolaget ska laga det tidigare dammgenombrottet genom att en överfallströskel med krönhöjden +130,90 m anläggs.
- 3. Bolaget ska mäta in inloppet till sidofåran och sätta ut dubb i berg på vardera sidan om inloppet.
- 4. Bolaget ska inrätta en ny fixpunkt i närheten av intagsanordningen i form av dubb i berg/sten.
- 5. Bolaget ska anlägga en regleringsanordning i början av sidofåran där kraftstationen är belägen, som gör det möjligt att styra hur mycket vatten som går in i

fåran. Senast sex månader efter att tillståndet vunnit laga kraft ska bolaget redovisa till tillsynsmyndigheten hur regleringsanordningen ska utformas och anläggas. Regleringsanordningen ska anläggas och vara i drift inom arton månader från det att tillståndet vunnit laga kraft, om inte tillsynsmyndigheten medger annat.

6. Bolaget ska installera ett kontrollsystem för att säkerställa och kontrollera vattenflöden och övriga vattenhushållningsbestämmelser. Kontrollsystemet ska tas fram av en person med relevant sakkunskap och erfarenhet av att installera liknande system. Senast sex månader efter att tillståndet vunnit laga kraft ska bolaget redovisa till tillsynsmyndigheten hur kontrollsystemet ska utformas och installeras. Kontrollsystemet ska vara i funktion senast arton månader efter att domen vunnit laga kraft, om inte tillsynsmyndigheten medger annat.
7. Bolaget ska under de första fem åren efter att kontrollsystemet installerats till tillsynsmyndigheten redovisa data för de provisoriska föreskrifterna P1 – P3. Redovisningen ska ske 1 maj varje år.
8. De uppgifter som behövs för att visa att tappningar och övriga vattenhushållningsbestämmelser följs ska sparas i minst 10 år. Uppgifterna ska ha en detaljeringsgrad som gör det möjligt att utläsa flödesuppgifterna på åtminstone timbasis.

Delegation

Mark- och miljödomstolen överlåter med stöd av 22 kap. 25 § miljöbalken till tillsynsmyndigheten att:

- Godkänna utformningen av regleringsanordningen och eventuellt ändra tidpunkt för när regleringsanordningen ska vara i funktion (villkor 5)
- Godkänna kontrollsystemet och eventuellt ändra tidpunkt för när kontrollsystemet ska vara i funktion (villkor 6)

Förordnande

Mark- och miljödomstolen förordnar Länsstyrelsen i Norrbottens län, Fiskeutredningsgruppen, som domstolens sakkunnige beträffande fiskefrågor.

Strömfallsfastighet

Mark- och miljödomstolen beslutar att rätten att för framtiden tillgodogöra sig vattenkraften vid Kroknäs kraftstation ska vara förenad med fastigheten Umeå A såsom strömfallsfastighet.

Arbets tid

De i denna dom tillståndsgivna arbetena ska vara utförda inom fem år från det att domen vunnit laga kraft.

Oförutsedd skada

Om vattenverksamheten medför skador som mark- och miljödomstolen inte har förutsett, får den skadelidande framställa anspråk på ersättning. Sådant anspråk ska anmälas till mark- och miljödomstolen senast inom fem år från utgången av den i domen bestämda arbetstiden.

Omprovning

Den andel som tillståndshavaren enligt 31 kap. 22 och 23 §§ miljöbalken är skyldig att tåla utan ersättning bestäms till en tjugondel av den vattenkraft som enligt tillståndet kan uttas vid kraftstationen.

Allmän fiskeavgift

Med stöd av 6 kap. 6 – 9 §§ lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet fastställs en allmän fiskeavgift som en engångsbetalning om 2 217 kr att användas för främjandet av fisket inom landet.

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen ändrar inte vad som genom beslut den 18 oktober 2017 bestämts om avgift för provning av vattenverksamheten.

Rättegångskostnad

Kroknäs Kraftstation AB ska ersätta Länsstyrelsen i Västerbottens län med 84 000 kr och Kammarkollegiet med 35 387 kr för rättegångskostnader.

På rättegångskostnadsersättningen ska utgå ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635)
från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Innehållsförteckning

BAKGRUND	10
Handläggning	10
YRKANDEN M.M.	10
ANSÖKAN	14
Orientering	14
Rådighet	14
Strömfallsfastighet	14
Höjd- och koordinatsystem	14
Sävarån	14
Hydrologiska förhållanden	15
Sävarån	15
Sidofåran	15
Nuvarande förhållanden	16
Bruttofallhöjd	16
Befintliga anläggningsdelar	17
Genomförda åtgärder	17
Planerade åtgärder	18
Regleringsanordning vid inloppet till sidofåran	18
Kontrollsystem för vattenflöden och hushållningsbestämmelser	18
Överfallströskel	18
Samrådsprocessen	19
Nollalternativ	19
Bedömda miljökonsekvenser	19
Riksintresse skyddade vattendrag	20
Riksintresse Natura 2000 enligt habitatsdirektivet	20
Riksintresse Naturvård	22
Riksintresse Rennäring	22
Naturintressen	22
Fisk och fiskvandring	23
Bottenfauna	23
Miljökvalitetsnormer	23
Miljömål	24
Allmänna hänsynsregler	25
Rörliga friluftslivet	26

Markskador och tekniska skador.....	26
Erosion.....	26
Markintrång.....	26
Ekonomisk tillåtlighet	27
Bygdeavgift och allmän fiskeavgift	28
PARTERNAS INSTÄLLNING OCH DOMSKÄL.....	28
Kraftstationens och sidofärans utformning historiskt	29
Vad parterna har anfört.....	29
Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl	31
Nollalternativet.....	33
Vad parterna har anfört.....	33
Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl	35
Lagligförklaring	36
Vad parterna har anfört.....	36
Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl	39
Vattenavledning och vattenhushållning.....	42
Vad parterna har anfört.....	42
Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl	45
4 kap. 6 § miljöbalken	45
Vad parterna har anfört.....	45
Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl	52
Allmänna hänsynsregler	53
Vad parterna har anfört.....	53
Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl	55
Riksintresse enligt 3 kap. 6 § miljöbalken.....	55
Vad parterna har anfört.....	55
Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl	57
Miljökvalitetsnormer	57
Vad parterna har anfört.....	57
Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl	60
Natura 2000.....	60
Vad parterna har anfört.....	60
Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl	66
Flottledsrestaurering.....	67
Vad parterna har anfört.....	67

Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl	68
Samhällsekonomisk bedömning.....	68
Vad parterna har anfört	68
Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl	68
Tillstånd och villkor	68
Vad parterna har anfört	68
Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl	76
Fixpunkt	78
Vad parterna har anfört	78
Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl	78
Bygdeavgift	78
Vad parterna har anfört	78
Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl	78
Fiskeavgift	78
Vad parterna har anfört	78
Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl	79
DOMSKÄL I ÖVRIGA FRÅGOR	80
Rådighet	80
Miljökonsekvensbeskrivningen	80
Slutlig och samlad bedömning av miljöeffekterna.....	80
Tillåtligheten	80
Strömfallsfastighet.....	81
Arbets tid	81
Oförutsedd skada.....	81
Prövningsavgift	81
Rättegångskostnader	81

BAKGRUND

Länsstyrelsen i Västerbottens län beslutade den 25 juni 2015 att förelägga Kroknäs Kraftstation AB (bolaget), ägare av Kroknäs kraftstation, belägen på fastigheten Umeå A, att ansöka om tillstånd enligt miljöbalken för den vattenverk-samhet som bolaget idag bedriver genom att nyttja kraftstationen för elproduktion. Vidare förelades bolaget att ansöka om tillstånd alternativt lagligförklaring av be-fintliga anläggningsdelar på kraftstationen. Om en ansökan inte lämnades in skulle verksamheten förbjudas. Bolaget överklagade Länsstyrelsens beslut först till mark- och miljödomstolen vid Umeå Tingsrätt och därefter till Mark- och miljööverdomstolen, som den 16 mars 2016 meddelade i en dom i målet M 11651-15 att en ansökan om tillstånd till vattenverksamhet senast den 30 september 2017 ska ha getts in till mark- och miljödomstolen och att förbudet att leda bort vatten för vattenkraftproduktion ska gälla från och med den 1 oktober 2017.

Handläggning

Ansökan kom in till mark- och miljödomstolen den 29 september 2017 och kompletterades den 3 oktober 2017. Den 12 januari 2018 beslutar domstolen att det inte fanns skäl att avvisa ansökan på grund av bristande samråd, såsom Kammarkollegiet hade yrkat. Kungörelse utfärdas den 8 mars 2018 och huvudförhandling hölls den 10 – 12 september 2019. Den 20 november 2019 beslutade domstolen att vilandeförklara målet för att invänta ett beslut från Högsta domstolen i frågan om hur bestämmelsen i 17 a § lag (1998:811) om införande av miljöbalken ska tillämpas i ett mål som har inletts före den 1 januari 2019. Nämnade paragraf anger att en anläggning för produktion av vattenkraftsel inte får lagligförklaras.

Den 17 mars 2020 beslutade domstolen att avbryta vilandeförklaringen och fortsätta målets handläggning så att dom kunde komma att meddelas inom en rimlig tid från det att huvudförhandlingen hölls. Högsta domstolen meddelade den 18 mars 2020 dom i målet T 4144-19 och förklarar att 17 a § lag (1998:811) om införande av miljöbalken inte ska tillämpas i mål som är inledda före den 1 januari 2019. Bolaget inkommer samma dag med en justering av talan i målet och frånfaller alternativet i förstahandsyrkandet att tillstånd ska ges till de berörda anläggningsdelarna och yrkandet om lagligförklaring är det som kvarstår.

YRKANDEN M.M.

Kroknäs Kraftstation AB **yrkar i första hand**, som talan slutligen har bestämts efter Högsta domstolens avgörande, i huvudsaklig överensstämmelse med vad som redovisas i ansökan, teknisk beskrivning och genomförd skriftväxling att:

- Kroknäs kraftstation med tillhörande anläggningsdelar (sidofåra fram till intaget, damm, intag med jorrdammsanslutningar, nödutskov, maskinstation och utloppskanal) lagligförklaras enligt 17 och 18 §§ lag om införande av miljöbalken (SFS 1998:811).
- tillstånd lämnas för drift och bibehållande av befintlig anläggning för kraftproduktion med intag, nödutskov, tilloppstub och turbin, (innefattande att utförda renoveringsarbeten i intag och nödutskov prövas i efterhand),

- tillstånd lämnas för att genom turbinen få leda fram en vattenmängd om maximalt 3 m³/s i kraftverksintaget,
- rätten att tillgodogöra sig vattenkraften från Kroknäs kraftstation ska vara förenad med fastigheten Umeå A som strömfallsfastighet,
- tillstånd lämnas för att lägga igen ett tidigare dammgennombrott, i form av en överfallströskel med krönet på + 130,90 m.

Tillstånd i efterhand enligt miljöbalken för genomförda åtgärder avser:

- Utbyte av gallergrind i intaget
- Utbyte av avstängningslucka till intaget.
- Rensning i sidofåran nedströms kraftverket.
- Borttagning av sand som sedimenterat i dammen.
- Utbyte av sidoplåtar på nödutskovet

Genomförda åtgärder som inte skett i vattenområde:

- Utbyte av tilloppstub, samma dimension och placerad på samma plats som tidigare tub.
- Utbyte av turbin, samma kapacitet som tidigare
- Överbyggnad kraftstationen

För det fall domstolen finner att det även behövs tillstånd för genomfört tub- och turbinbyte samt överbyggnad hemställs om att också dessa arbeten provas i efterhand och ges tillstånd.

Om domstolen så finner det nödvändigt hemställs även att provning sker och tillstånd ges enligt 7 kap 28 a § miljöbalken.

Sökanden föreslår att det som **villkor till förstahandsyrkandet** föreskrivs:

- att sökanden ska mäta in och sätta ut dubb i berg på vardera sidan om inloppet i sidofåran,
- att sökanden ska anlägga flyktväg för fisk genom överfallströskeln, alternativt genom nödutskovet/reservutskovet, och
- att sökanden ska utarbeta relevant kontrollprogram för vattenverksamheten vid kraftstationen i samarbete med länsstyrelsen.

I andra hand yrkar Kroknäs Kraftstation AB detsamma som i förstahandsyrkandet med tillägget av att:

- tillstånd lämnas för att anlägga och bibehålla en regleringsanordning i början av sidofåran där kraftstationen är belägen.

Sökanden kan godta följande **villkor i andrahandsyrkandet**, som utarbetats med utgångspunkt i av länsstyrelsen begärda villkor för att tillstånd, enligt länsstyrelsen, ska kunna ges för Kroknäs kraftstation. Sökanden anser emellertid att villkoret i punkt 4 är en onödig och oproportionerlig begränsning för kraftstationen utan någon som helst betydelse för flödet i huvudfåran, eftersom det vid sådana flöden, (3,0 m³/s och därutöver), är tillräckligt med flöde i huvudfåran för fisken.

1. Bolaget ska anlägga en regleringsanordning i början av sidofåran där kraftstationen är belägen som gör det möjligt att styra hur mycket vatten som går in i fåran. Senast sex månader efter att tillståndet vunnit laga kraft ska bolaget redovisa till tillsynsmyndigheten hur regleringsanordningen ska utformas och anläggas. Regleringsanordningen ska anläggas och vara i drift inom arton månader från det att tillståndet vunnit laga kraft.
2. Via den ovan beskrivna regleringsanordning får avledningen av vatten till kraftstationen inte överskrida 3,0 m³/s + en minimitappning om 0,05 m³/s till eventuell flyktväg. Flyktvägens funktion och minimitappningens storlek ska utredas under provotiden.
3. Vid flöden upp till 3,0 m³/s i Sävaråns huvudfåra, ska en minimitappning om 0,2 m³/s ledas in i sidofåran till förmån för öringshabitatet i nedre delen av sidofåran. Minimitappningens storlek ska utredas under provotiden.
4. [Vid flöden mellan 3,0 och 8,0 m³/s i Sävaråns huvudfåra får vatten till kraftstationen inte överskrida 20 % av flödet i huvudfåran. Denna fördelning ska utredas under provotiden.]
5. Provotiden för punkterna 2 - 4 ska vara fem år. Provotidsutredningen inklusive förslag till eventuellt nytt villkor/nya villkor ska lämnas in till domstolen senast fem år efter att tillståndet vunnit laga kraft. Provotidsutredningen ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten och fiskesakkunnig.
6. Bolaget ska installera ett kontrollsystem för att säkerställa och kontrollera vattenflöden och övriga vattenhushållningsbestämmelser. Kontrollsystemet ska tas fram av en person med relevant sakkunskap och erfarenhet av att installera liknande system. Senast sex månader efter att tillståndet vunnit laga kraft ska bolaget redovisa

till tillsynsmyndigheten hur kontrollsystemet ska utformas och installeras. Kontrollsystemet ska vara i funktion senast arton månader efter att domen vunnit laga kraft, om inte tillsynsmyndigheten medger annat.

7. Vid oförutsedda omständigheter och förhållanden ska bolaget ges möjlighet till erforderlig förlängningstid för utförande av ovanstående villkor 1 och 6. Länsstyrelsen ska ges delegation att medge sådan förlängningstid.
8. Bolaget ska under de första fem åren efter att kontrollsystemet installerats till Länsstyrelsen redovisa data för villkor 2 – 4. Redovisningen ska ske den 1 maj varje år.
9. De uppgifter som behövs för att visa att minimitappningen och övriga vattenhushållningsbestämmelser följs ska sparas i minst 10 år. Uppgifterna ska ha en detaljeringsgrad som gör det möjligt att utläsa flödesuppgifterna på åtminstone timbasis.

Vidare yrkar sökanden:

- att arbetstiden, enligt 22 kap 25 § miljöbalken, för att genomföra ansökta åtgärder vid Kroknäs kraftstation fastställs till fem år,
- att tiden för att, enligt 24 kap 13 § miljöbalken, framställa anspråk på ersättning på grund av oförutsedd skada ska bestämmas till fem år från arbetstidens utgång,
- att den förlust som sökanden enligt 31 kap 22 § miljöbalken är skyldig att underkasta sig utan ersättning, ska bestämmas till en tjugondel av produktionsvärdet av den vattenkraft som enligt tillståndet kan uttas vid kraftstationen samt
- att mark- och miljödomstolen, enligt 6 kap 9 § miljöbalken, godkänner den i målet inlämnade miljökonsekvensbeskrivningen.

ANSÖKAN

Orientering

Kroknäs Kraftstation ligger i en sidofåra parallellt med Långforsen i Sävarån, i Västra Kroknäs mellan Bullmark och Botsmark, ca 3 mil nordväst om Sävar i Umeå kommun.

Kraftstationen byggdes omkring 1937 - 1939 och har sedan dess varit i drift. Dessförinnan har vattnet i sidofåran brukats för kraftändamål sedan mitten av 1800-talet. Det har tidigare funnits både såg och kvarn på platsen, vilket innebär att uppsamlingsdammen i sidofåran har funnits där sedan den tiden. Sågverket drevs fram till år 1936, därefter byggdes sågen om till ett kraftverk och en turbin installerades. Där dagens intag nu ligger fanns förmodligen ett intag för vatten till sågverksdriften och därefter rann vattnet sannolikt vidare i bäcken ner till Sävarån.

Den ursprungliga tuben var en trätub med diametern 1 500 mm. Med åren blev den dålig och läckage uppstod. Den grävdes då ner och fick därigenom ett bättre skydd mot kylan. Därefter skarvades tuben invändigt med 800 och 600 mm rör. Sista sträckan mot stationen hade tuben 1800 mm i diameter. De gamla järnbanden på 1 500 mm från tuben finns kvar än idag.

Rådighet

Sökande har som ägare av fastigheten Umeå A rätt till det vatten som används för driften av Kroknäs kraftstation och har därmed rådighet enligt bestämmelserna i 2 kap. *Lag med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet* (SFS 1998:812).

Strömfallsfastighet

Kroknäs kraftstation, med anläggningsdelar i sin helhet, får även i fortsättningen sin placering på sökandens fastighet A.

A ska även fortsättningsvis utgöra strömfallsfastighet.

Höjd- och koordinatsystem

Alla höjder gällande denna ansökan är relaterade till rikets höjdsystem RH 2000. Som huvudfix för vattenföretaget föreslås markering i kraftverksintagets vänstra del. Fixpunkten har höjden +131,67 m och är belägen på intagets vänstra sida (i strömriktningen).

Koordinatsystem i denna ansökan är SWEREF 99 TM.

Sävarån

Sävarån rinner upp i Lossmenträsket i Skellefteå kommun mellan Norsjö och Åmsele, omkring två mil nordväst om Ekträsk. Ån mynnar i Sävarfjärden i Umeå kommun. Områdets övre del är flackt och sjörikt, medan den nedre delen är brant och sjöfattig. Lossmenträsket samt Lill- och Stor-Sävarträsket utgör de största sjöarna.

Sävaråns huvudfåra delas upp i övre och nedre och gränsen har satts till Lillsävar-träskets utlopp. Sävaråns övre del, ner till Botsmarkssjön, är flack och huvudsakligen lugnflytande. När ån kommer in i Umeå kommun byter den karaktär och blir till en forsande skogsälv med flera längre forsar och fall. Ån tar successivt emot vatten från flera större biflöden, vilket ökar flödet i ån.

Ån hyser ett rikt djurliv med lax, havsöring, stationär öring, harr, flodkräfta, flodpärlmussla och utter. Fiske har bedrivits efter lax, havsöring, stationär öring, harr, lake, gädda och abborre. Stationär öring och harr finns också i ån. Utter finns spridd i hela vattensystemet. Fågellivet är mycket rikt, speciellt vid kärren söder om Sävar. I det extremt flacka landskapet mellan Sävar och utloppet i havet utbreder sig vidsträckta våtmarker, löv- och buskkärr och lövrika blandskogar.

Hydrologiska förhållanden

Sävarån

Uppgifterna är hämtade från SMHI:s vattenwebb och spannar endast över 32 år (1981 - 2013) istället för över 100 år som ett dimensioneringsunderlag beställt av SMHI gör. Flödena kan därför vara en aning missvisande med något högre värden än vad som framkommer i ett medeltal som spannar över 100 år. Angivna värden avser oreglerade värden.

Högsta Högvattenföring (HQ 50 år)	53,8 m ³ /s
Högvattenföring (MQ10 år)	42,0 m ³ /s
Medelhögvattenföring (MHQ)	30,0 m ³ /s
Medelvattenföring (MQ)	7,52 m ³ /s
Medellågvattenföring (MLQ)	2,23 m ³ /s
Avrinningsområdet	1040 km ²

Några regleringsmagasin av värde finns inte inom avrinningsområdet.

Sidofåran

Den naturliga tröskeln i Sävarån styr vattenfördelningen mellan huvudfåran och sidofåran. Tröskeln in till sidofåran ligger i ungefär samma höjdläge som huvudfåran vilket gör att vatten ständigt rinner in i sidofåran. Samtidigt rinner vatten tillbaka till Sävarån genom två oreglerade utlopp, ett från sidofåran och ett från dammen. Det sker ingen reglering av vattnet i dammen.

Kroknäs Kraftstations maximala drivvattenföring är 3 m³/s. När flödet i intaget överstiger 3 m³/s leds överskottet ut av vattnet via det reglerbara utloppet, nödutskovet. Lägsta drivvattenföring för kraftstationen är 0,5 m³/s, därefter stannar kraftstationen. Ledskenorna öppnas då manuellt och släpper fram 0,5 m³/s, om tillrinningen så medger. Det är viktigt att det alltid rinner vatten i utloppskanalen och att det inte sker en torrläggning i denna.

Vid flödesmätningen i maj 2017 var flödet i Sävarån 17,2 m³/s. Inflödet till sidofåran var då 3,2 m³/s och ca 1,2 m³/s passerade kraftstationen vilket motsvarade

cirka 7 % av det totala flödet. Vid lågvattenföring, som i augusti då flödet i Sävarån var 3,5 m³/s passerade 0,64 m³/s genom kraftstationen vilket utgör ca 18 % av det totala flödet. Andelen vatten genom kraftstationen ökar således från 7 % vid högflöde till 18 % vid lågflöde.

Även om en större andel av Sävaråns vatten passerar kraftstationen vid låga flöden än vid höga flöden så kommer huvuddelen av vattnet ändå alltid att rinna i huvudfåran, direkt och genom återflöde via de oreglerade utflödena. Någon risk för torrläggning av huvudfåran föreligger alltså inte även om det totala flödet skulle minska ytterligare jämfört med förhållandena vid de båda mätningstillfällena.

Med stöd av utförda flödesmätningar bedöms den lägsta drivvattenföringen i kraftstationen på 0,5 m³/s komma att underskridas vid ett flöde i Sävarån på drygt 2 m³/s, d.v.s. motsvarande MLQ i Sävarån.

Nuvarande förhållanden

Kraftstationen ligger inte i Sävaråns huvudfåra, men försörjs av vatten från Sävarån som naturligt rinner in i en naturlig bäck (sidofåra) skild från Sävaråns huvudfåra. Mängden vatten till kraftstationen bestäms av den naturliga tröskeln som består av en bergklack vid inloppet till sidofåran. Tröskeln in till sidofåran ligger i ungefär samma höjdläge som tröskeln i huvudfåran, ca +131,5, vilket gör att vatten ständigt rinner in i sidofåran. Höjdläget varierar något beroende på var man mäter på tröskeln.

I sidofåran cirka 15 m nedströms inloppet, finns ett utflöde som kan leda vatten tillbaka till Sävaråns huvudfåra. Bredden på det utloppet är 5 m. Efter detta utflöde fortsätter sidofåran i ytterligare ca 80 m innan den avslutas i en liten damm. Dammen har två utlopp, ett som utgör nödutskov och ett utlopp, med bredden 3,15 m, som skapats genom ett genombrott i dammvallen vid höga flöden för några år sedan. Kraftstationens intag ligger i dammen. Därifrån går en intagstub till kraftstationen.

Kraftstationen har en installerad effekt på 250 kW. Beräknad årsproduktion är ca 1,5 GWh under ett normalår. Kraftstationen har en maximal drivvattenföring på 3 m³/s. Utloppskanalen från kraftstationen mynnar i Sävarån ca 200 m nedströms intaget. Kroknäs kraftstation med anläggningsdelar utgör inget vandringshinder i Sävaråns huvudfåra.

Bruttofallhöjd

Normalvattenytan i dammen ligger på höjden +130,90 m. Vattenytan i Sävarån vid fördelningen mellan huvudfåran och sidofåran varierar väldigt beroende på tillflödet. Vid en inmätning så var vattennivån i huvudfåran +132,60 m när nivån var +130,90 m vid intaget. En fallhöjdsskillnad på 1,70 m.

Vattenytan nedströms kraftverket ligger på nivån +121,80 m. Utloppskanalens inlopp i huvudfåran ligger på nivån +119,19 m. Beräknad bruttofallhöjden blir därmed 9,10 m.

Befintliga anläggningsdelar

Sidofåran fram till intaget

Enligt ovanstående beskrivning.

Intaget

Intaget har fria bredden 2,45 m med låglutande galler och 20 mm mellan gallerstavar. Intagets tröskel ligger på höjden +128,58 m. Intaget omges av jorrdammsanslutningar där högra (i strömriktningen) anslutningsdammen ligger på nivå +132,56 m och vänstra anslutningsdammen på nivå + 132,17 m. Intaget i plan är 3 m brett och ligger på höjdnivå +131,67 m (samma höjd som fixpunkten). Intaget som är utfört i plåt kan stängas med en planlucka. Luckan löper i u-balkar.

Det arbete som utfördes i intaget under år 2012 var ett utbyte av plåten i intaget, den tidigare plåten var då i ett mycket dåligt skick. Plåtstosen där tilloppstuben är ansluten byttes likaså ut.

Nödutskovet

Fria bredden är 1,15 m, tröskeln ligger på höjden +129,45 m. Utskovet kan stängas av med sättrar. I huvudsak sker övertinning i första hand. Översta sätten ligger på +130,90 m (i överensstämmelse med dammens normalvattenyta). Nödutskovet kan avbörda ca 6,7 m³/s utan övertinning av jorrdamm och med alla sättrar borttagna.

Tilloppstuben

Tilloppstuben, som är nedgrävd, är 85 m lång i plast och har diametern 1,40 m.

Maskinstationen

I maskinstationen finns en kaplanturbin installerad till vilken en direkt driven asynkron generator är kopplad. Kraftverket har en installerad effekt om 0,25 MW och normalårsproduktionen är 1,50 GWh. Turbinen har slukförmågan 3,0 m³/s på nettofallhöjden 9,10 m. Vid stillestånd i kraftstationen så kommer ledskenorna att stå öppna varigenom det kan släppas igenom ca 500 l/s, varför utloppskanalen inte kommer att bli torrlagd.

Utloppskanalen

Drivvattenföringen återleds till huvudfåran via en 200 m lång och ca 3,5 m bred utloppskanal. Bredden varierar och vattendjupet varierar mellan 0,6 - 1,0 m.

Genomförda åtgärder

Bolaget har genomfört en effektivisering och restaurering av anläggningen efter en anmälan till Länsstyrelsen år 2009. Arbetena utfördes under åren 2009 – 2012.

De arbeten som utfördes var sammanfattningsvis: rensning av dammen från sedimentat material, en ny intagsanordning med ett galler för öppningen, en ny intagstub i plast, utbyte av sidoplåtar i nödutskovet, en ny turbin och i samband med denna installation revs överbyggnaden till kraftstationen och byggdes upp igen samt en rensning av utloppskanalen.

År 2012 installerades en ny intagslucka, med vilken det är möjligt att stänga av inflödet till kraftstationen. Då installerades också ett nytt galler i intaget med galleravstånd på 20 mm enligt rekommendation från Länsstyrelsen.

Under år 2012 ersattes en äldre trätub som antagligen var från slutet av 1930-talet med dimensionen 1,50 m och närmast maskinstationen var dimensionen 1,80 m. På grund av tubens dåliga skick hade man hejdat läckaget genom att skjuta in rör inuti den befintliga äldre tuben under senare tid. Vid utbytet av trätuben mot plasttuben skedde inte något arbete i vattenområdet.

I samband med utbytet av den gamla turbinen till dagens moderna kaplanturbin, dimensionerad för samma utbyggnadsvattenföring som den tidigare, plockades den gamla kraftstationsbyggnaden ner och efter turbininstallationen byggdes stationen återigen upp på samma grundplatta. Samtidigt skedde en upprustning av byggnaden. Arbetena utfördes under hösten år 2012.

Rensning och förstärkning av utloppskanalen har genomförts under sommaren 2012.

Planerade åtgärder

Regleringsanordning vid inloppet till sidofåran

Utförandet kommer att fastställas under en provotid.

Kontrollsystem för vattenflöden och hushållningsbestämmelser

Utförandet kommer att fastställas under en provotid.

Överfallströskel

Dammgenombrottet i Kroknäs kraftstations uppdämning byggs igen med en överfallströskel. Överfallsdammens krönhöjd förläggs på nivån +130,90 m och längden på krönet bestäms till 3 m. Med 3 m bredd på överfallet så kan det avbördas 6.23 m³/s utan överrinning av jorrdammsanslutningarna. Dammen stiger då med 1,0 m. Vid 3,5 m³/s så klarar sig även intaget från överrinning. Det fordras flöden i huvudfåran på omkring 20 m³/s och att kraftverket står stilla för att det ska vara risk för överrinning av intagsdelen. Reservutskovet är inte inberäknat i avbördningen.

Tröskeln byggs upp genom en spont i mitten och närmast mot sponten på uppströmssidan läggs packad morän, därefter följer ett filterlager med bergkross. Mot uppströmsvattenytan läggs ett erosionsskydd av sten. Längs upp på toppen gjuts en sockel alternativt en stenspäl. På nedströmssidan läggs i huvudsak sten. Genom tröskeln förläggs en flyktväg för nedåtvandrande fiskar som har hamnat i sidofåran. Flyktvägen byggs in i tröskeln och utformas med ett rör dimensionerat för 100 l/s.

Alternativt kan flyktvägen förläggas i reservutskovet. Oavsett var flyktvägen förläggs utformas den med runda kanter och i ett material som förhindrar skavning på

fisken och med en successivt ökande vattenhastighet. Flyktrännan eller röret ska vara horisontellt anordnat vid utloppet. Skaderisken vid höga fallhöjder är mindre om fisken och andra organismer får falla fritt ner på vattenytan i en djuphåla, än om förbipassagen mynnar under vattenytan. Det ska ses till att fisken inte riskerar att falla mot stenar eller annat som kan förorsaka fallskador.

Samrådsprocessen

Samråd har hållits med Länsstyrelsen i Västerbotten, enskilda berörda och allmänheten. Samråd har också hållits med Umeå kommun, Kammarkollegiet, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket, Älvräddarnas samorganisation, Sportfiskarna, Naturskyddsföreningen i Umeå.

Den 7 juni 2016 hölls ett samråd i Bullmark med enskilt berörda samt allmänheten.

Den 8 juni 2016 hölls ett samrådsmöte med Länsstyrelsen i Västerbottens län.

Nollalternativ

Enligt 6 kap. 7 § andra stycket p. 4 miljöbalken, MB, ska även en beskrivning av konsekvenserna av att verksamheten eller åtgärden inte kommer till stånd göras, dvs. att allt förblir som idag. Stöd för den uppfattningen finns i Regeringens Prop. 1997/98:45 s. 289 *"En beskrivning av alternativet att allt förblir oförändrat, dvs. att anläggningen eller åtgärden inte kommer till stånd, nollalternativet, ska också alltid redovisas"*.

Sökanden utgår, dels med stöd av ovanstående och dels med stöd av nedan angivna domar, från ett nollalternativ som baseras på de förhållanden som är rådande och att det utifrån detta inte sker någon förändring. Anläggningen har tidigare inte heller ifrågasatts. Sökanden hänvisar till Mark- och miljööverdomstolens dom M 7539-15 där det framgår att *"den vattenrättsliga rådigheten till det framrinnande vattnet och den civilrättsliga rätten till dämning torde i allmänhet inte kunna ifrågasättas med hänsyn till anläggningarnas ålder och att verksamheten inte tidigare har ifrågasatts"*.

Ett nollalternativ utifrån det förhållande att den ansökta verksamheten inte medges, dvs. de miljö- och naturförhållanden som förelåg innan restaureringsåtgärderna vidtogs är i princip samma förhållande som föreligger idag.

Fallhöjden har inte ändrats och är fortfarande 9,1 m. Den gamla Francisturbinen med en diameter på 960 mm hade, när den var ny, en slukförmåga på 2,5 - 3,5 m³/s. Den blev med tiden medfaren och skadad. Effekten blev sämre och kraftverksamheten valde då att inte leverera el ut på nätet utan producerade bara till eget behov, ca 20 kW. Den kaplanturbin som installerades år 2009 är storleksmässigt anpassad till 2,5 - 3,0 m³/s. Turbinen slukar samma mängd vatten men har en mycket bättre verkningsgrad.

Bedömda miljökonsekvenser

Ansökt verksamhet avser inte att förändra den vattenhushållning som redan är etablerad på platsen utan sökanden har för avsikt att fortsättningsvis driva kraft-

stationen som det har gjorts sedan dess tillkomst åren 1937 - 1939. Det sker inte någon reglering av vattendraget Sävarån och kraftstationen drivs endast på det vatten som naturligt passerar via sidofåran. Anläggningen utgör heller inte något vandringshinder i Sävarån.

Riksintresse skyddade vattendrag

Kroknäs kraftstation fanns långt innan bestämmelserna i 4 kap 6 § MB aktualiserades och den nu sökta lagligförklaringen och tillstånd till övrig vattenverksamhet vid kraftstationen, rymmer mer än väl inom bestämmelserna och andemeningen med nämnda lagrum. Det bör särskilt anmärkas att lagrummet till och med medger både nybyggnad, ombyggnad och effektivisering. För Kroknäs kraftstation finns inte några sådana planer utan enbart att bevara och fortsätta den 80-åriga driften med oförändrade villkor.

Kroknäs kraftstation har funnits på samma plats sedan 1937 - 1939 och vattnet har nyttjats på platsen sedan mitten på 1800-talet. Det sker ingen reglering i eller avledning av vattnet från Sävarån till förmån för anläggningen. Det sker ett naturligt inflöde av vatten i sidofåran vilket kraftstationen använder sig av. Genom mätningar har sökanden också visat att huvuddelen av vattnet även vid låga flöden rinner i huvudfåran, dels direkt och dels genom återflöde via de oreglerade utflödena från sidofåran.

Riksintresse Natura 2000 enligt habitatsdirektivet

Sträckan av Sävarån som passerar Kroknäs kraftstation är klassad som Natura 2000-habitatet "Större naturliga vattendrag av fennoskandisk typ" (3210). Sträckan är besökt i fält och klassad som fullvärdigt Natura 2000-habitat. Sidofåran ingår i Natura-2000 området men är inte klassad som Natura 2000-habitat.

Bevarandemålen för denna naturtyp är:

- Oreglerad vattenföring
- Naturlig flödesdynamik
- Bibehållen eller förbättrad vattenkvalitet
- Verka för att vandringshinder konstruerade av människan avlägsnas alt. görs passerbara
- Återställa flottledsrensade vattendragspartier så att ingen eller obetydlig påverkan sker från flottningspåverkade områden.
- Typiska arter för naturtyperna bibehålls eller ökar.

Naturtypen har i hela Sverige måttlig status med negativ trend enligt Artdatabankens rapport "Arter & naturtyper i habitatdirektivet— bevarandestatus i Sverige 2013". Statusen är god med avseende på utbredning och förekomst men måttlig med negativ trend med avseende på kvalitet och framtidsutsikter. För Sävarån är däremot bevarandestatusen bedömd som gynnsam i bevarandeplanen.

Eftersom det inte finns några anläggningar i huvudfåran, att huvuddelen av flödet alltid rinner i den, och att sidofåran inte är klassad som Natura 2000-habitat så an-

ser sökanden att en fortsatt drift av Kroknäs vattenkraftstation inte strider mot bevarandemålen för naturtypen.

De arter som upptas i habitatdirektivet är lax, stensimpa, flodpärlmussla, utter och bred gulbrämad dykare (kallas även bredkantad dykare). Bred gulbrämad dykare förekommer i oligotrofa-mesotrofa (näringsfattiga till måttligt näringsrika) sjöar samt i djupare dammar och torvgravar. Sjöarna ska ha tät strandvegetation samtidigt som det måste finnas stora vegetationsfria vattenpartier. Det förefaller därför mindre troligt att arten lever i det nu aktuella området eftersom dess krav på livsmiljö inte tillgodoses där.

Lax förekommer däremot, och det i ökande mängder. Bevarandemålet för denna art är ”Kontinuerlig laxföryngring på samtliga utplacerade elfiskelokaler med minst 10 årsyngel/100 m²”. Vid elfisken i huvudfåran nedströms kraftstationen har detta mål uppfyllts med råge 3 av de senaste 4 åren, detta efter att ha legat under gränsen 2007 - 2012.

Medelvärde för reproduktionen av lax i huvudfåran 2000 - 2017 är 13,4 årsyngel/100 m² beräknat på de tillfällen då elfisken genomförts (14 tillfällen) medan snittet 2012 - 2016 är 30,5 årsyngel/100 m². I sidofåran däremot dominerar öring beroende på den lägre vattenhastigheten. Men sidofåran är som tidigare nämnts inte ett fullgott Natura 2000-habitat. Laxens bevarandestatus bedöms som ”troligen gynnsam” i bevarandeplanen. I Artdatabankens rapport 2013 klassas den som ”otillfredsställande med positiv trend” vilket är en förbättring jämfört med år 2007 då statusen klassades som ”dålig med positiv trend”.

Stensimpa har bedömts ha god bevarandestatus både i bevarandeplanen och i Artdatabankens rapport. Elprovfisken i Långforsen visar också relativt höga tätheter. Flodpärlmussla påträffades vid Länsstyrelsens inventering år 2004 (Artportalen & Åtgärdsprogram Flodpärlmussla) strax norr om Olofsfors ca 3 km nedströms Kroknäs. I bevarandeplanen bedöms flodpärlmusslans status som osäker medan Artdatabanken klassar den som ”dålig med negativ trend”. Flodpärlmusslans fortplantningsbiologi är komplicerad. Den är helt knuten till rinnande vatten med sand-, sten- eller grusbotten och tillräckligt hög strömhastighet för att igenslamning inte ska ske. Mussellarverna (glochidierna) lever upp till 10 månader som parasit på gälbladen hos öring eller lax.

Lokal reproduktion av värdfiskbestånden är därför nödvändigt, särskilt eftersom det framför allt är ung öring (även ung lax) som fungerar som värd. För att kunna växa vidare måste den lilla musslan efter att den släppt sig loss från sin värdfisk hamna på en sand- eller grusbotten som genomströmmas av friskt vatten, så att musslan kan krypa ner för att få skydd och samtidigt andas och filtrera näring. I bevarandeplanen presenteras tre bevarandemål varav två kopplas till existerande eller utplacerade bestånd av musslan varför de inte är applicerbara på området kring Kroknäs.

Det tredje däremot lyder ”Öring eller lax föryngring med minst 10 öring/ lax-yngel/100 m² på utplacerade elfiskelokaler”. Här uppfyller såväl huvudfåra som sidofåra målet under de flesta år som elprovfiske utförts. Den genomsnittliga re-

produktionen de år som lokalerna provfiskats under åren 2000 - 2016 är 17,9 årsyngel/100 m² med tyngdpunkt på lax för huvudfåran och 15,3 årsyngel/100 m² för sidofåran med tyngdpunkt på öring.

Utterns status klassas i bevarandeplanen som ”osäker” medan den av Artdatabanken klassas som ”dålig med positiv trend”. Det största hotet mot den svenska utterstammen är att den som toppredator varit mycket exponerad för miljögifter genom anrikning i näringskedjan. Den svenska utterstammen har fortfarande en relativt hög belastning med miljögiftet PCB vilket bedömts kunna försvåra eller omöjliggöra dess reproduktion. Detta är speciellt påtagligt i södra Sverige och i våra kustvatten där utterns tillbakagång varit särskilt märkbar. Bland de hot mot arten som listas på artdatabankens artfakta är endast ett kopplat till vattenkraft, reglering som anges ha viss negativ påverkan på arten. Någon reglering sker inte vid Kroknäs.

Sammanfattningsvis bedömer sökanden att fortsatt drift av Kroknäs vattenkraftstation inte äventyrar gynnsam bevarandestatus för de arter som Natura 2000-området avser att skydda.

Riksintresse Naturvård

Miljöbalkens så kallade hushållningsbestämmelser har direkt verkan enbart vid prövning av exploateringsföretag som i lagens mening innebär ändrad markanvändning, till exempel att skogsmark ersätts av tätortsbebyggelse. Vid fortsatt markanvändning av hittillsvarande slag har bestämmelserna endast en rådgivande funktion. Detta innebär i praktiken att områdets klassning som Natura 2000-område ger ett starkare skydd än att det är Riksintresse för Naturvård enligt 3 kap 6 § MB. Den argumentation som presenterats under Natura 2000 för att verksamheten vid Kroknäs kraftstation inte hotar utpekade naturvärden i området bör också kunna tillämpas på Riksintresse Naturvård enligt 3 kap 6 § MB.

Riksintresse Rennäring

Gränsen mellan betesområdena tillhörande de båda samebyarna Gran och Ran går i det aktuella området mitt i Sävarån. Området utnyttjas av samebyarna som betesområde och trivselland under vinter och vårvinter. Vattenkraft kan påverka rennärningen om renbetesmarker däms över eller att uråldriga flyttningssvågar för renarna spärras av. Eftersom ingen reglering sker vid Kroknäs kraftstation utan vattendragen rinner fram på det sätt det alltid gjort förutom att en del av vattnet nyttjas för kraftproduktion har driften ingen som helst påverkan på riksintresset för rennärningen.

Naturintressen

Trots reducerade vattenflöden uppströms Långforsen på en sträcka av 400 m eller ca 0,7 % av vattenförekomsten har höga naturvärden kunnat utvecklas i Sävarån. Om driften av Kroknäs kraftstation hade haft en negativ inverkan på Sävarån borde rimligen de höga naturvärden inte varit så många, speciellt som kraftproduktion på platsen har skett under ca 150 år. Sävaråns uttalade miljövärden med bland annat

flodpärlmusslor, lax och öring talar också för att miljöpåverkan från kraftstationen rimligen bör vara liten.

Det är inte heller möjligt att separera ut Kroknäs kraftstations påverkan på Sävarån utifrån övriga påverkansfaktorer i vattenförekomsten, som försurningseffekter, flottledsrensningar och det faktum att vattendraget har kalkats i snart 30 år. Vidare tillkommer den historiska påverkan från flottningen i Sävarån. Det är möjligt att vi idag ser den bästa ekologiska statusen i Sävarån sedan flottningen startade.

Bedömningen är att Kroknäs vattenkraftstation har mycket liten påverkan på Sävaråns naturvärden, eftersom:

- Kraftstationen inte utgör något vandringshinder i Sävarån
- Det sker inte någon reglering av vattendraget
- Kraftstationen drivs på det vatten som naturligt passerar

Fisk och fiskvandring

Fiskenäring förekommer inte i närområdet, varför hinder inte kan mötas från denna synpunkt.

Långforsen nedströms Kroknäs vattenkraftstation är Sävaråns längsta fors. Den ligger uppströms Krokbacksfallet, vilket innebär att lekfisken måste passera fallet eller fisktrappan för att nå denna lokal. I Långforsen genomförs provfiske i Sävaråns huvudfåra nedströms sammanflödet med sidofåran och även i sidofåran nedströms Kroknäs kraftstation genomförs provfisken.

Provfiskeserierna sträcker sig från år 2000 fram till idag. Arter som fångats i provfiskena i Långforsen är bland annat gädda, lax, stensimpa, öring, elritsa, bäcköring (invasiv art), bäcknejonöga och harr. Det kan noteras från provfiskena att det har varit en kraftig uppgång av lax de senaste åren, efter det har varit ganska dåliga resultat under början på 2000-talet. Öringtillgången håller sig ganska konstant på en låg nivå.

Fisket kommer inte att påverkas av den fortsatta driften av Kroknäs kraftstation. Det kan ses mot bakgrund av att det inte utgör något vandringshinder och att det alltid rinner mer vatten i huvudfåran än i sidofåra där kraftstationen finns. Sökanden åtar sig också att i samråd med Länsstyrelsen anordna avledare för uppvandrande fisk vid lämplig lokalisering.

Bottenfauna

Det finns föryngrande bestånd av flodpärlmussla i Sävarån. Flodpärlmussla är en art med specifika habitatpreferenser och som är känslig för fysikaliska, kemiska och hydromorfologiska påverkans faktorer. Mycket tyder på att reproducerande flodpärlmussla är en god indikator på att tillståndet i vattenmiljön och ekosystemet där den lever, har god status.

Miljökvalitetsnormer

Den ekologiska statusen i vattenförekomsten bedöms i nuläget som måttlig vilket i första hand baseras på att vattenförekomsten är påverkad av försurning. Bedömningen förstärks av den hydromorfologiska statusen som liksom tre underparamet-

rar har bedömts vara måttlig. Eftersom det inte sker någon reglering av Sävarån och anläggningen inte utgör något vandringshinder i Sävarån så bedömer sökanden inte att den ansökta åtgärden kommer att påverka någon av dessa underparametrar.

Kroknäs kraftstation utnyttjar en del av det vatten som naturligt strömmar in i sidofåran för kraftproduktion innan det släpps tillbaka. Det leder till ett något reducerat flöde på en kort sträcka av Sävarån. Kraftstationen har drivits på samma sätt sedan 1937 och idag bedöms de båda hydrologiska underparametrarna volymavvikelse och flödets förändringstakt ha hög status. Bedömningen baseras på en jämförelse av modellberäknade data för naturlig och reglerad vattenföring.

Verksamheten vid Kroknäs bedöms utifrån detta faktum ha en mycket liten påverkan på hydrologin i Sävarån. Den naturliga bergklacken i Sävarån vid sidofårans inlopp fördelar vattnet, utan mänsklig påverkan mellan huvudfåra och sidofåra. Även om en större andel av Sävaråns vatten passerar kraftstationen vid låga flöden kommer huvuddelen av vattnet ändå alltid att rinna i huvudfåran, direkt och genom återflöde från sidofåran.

Miljömål

Den planerade verksamheten bedöms i huvudsak påverka två av de 16 miljömålen. De mål som berörs är ”Levande sjöar och vattendrag” och ”Begränsad klimatpåverkan”.

”Levande sjöar och vattendrag”

Kroknäs kraftstation bedöms inte ha någon påverkan på detta miljömål då vattenföringen där blir oförändrad jämfört med nu rådande förhållanden.

Den största påverkan som ett kraftverk har på ett vattendrag är det definitiva vandringshinder som en reglerdamm kan utgöra och att en del av vattendragsträckan i anslutning till reglerdammen får reducerande vattenflöden. Det bör här framhållas att det inte finns någon regleringsdamm ihop med Kroknäs vattenkraftverk.

Ett strömkraftverk har generellt liten inverkan på vattenflödet. Kroknäs kraftstation använder flödet i sidofåran för sin maximala drivvattenföring, när det är möjligt, den största mängden vatten går alltid i huvudfåran. Vid låga flöden i Sävarån och då kraftverkets lägsta drivvattenföring underskrids så stannar kraftverket. Ledskenorna öppnas och släpper fram tillrinningen vilket innebär att de lekplatser för öring som finns nedströms kraftverket i utloppet inte torrläggs eller skadas.

”Begränsad klimatpåverkan”

Kroknäs kraftstation medför en positiv påverkan på miljömålet Begränsad klimatpåverkan då kraftstationen beräknas generera en årlig produktion på i genomsnitt 1 500 000 kWh fossilfri elkraft. Kroknäs kraftstation bidrar till att uppfylla direktiv 2009/28/EG, om främjandet av användningen av förnybar energi eller Förnybarhetsdirektivet som ska bidra till att öka mängden förnybar energi och minska koldioxidutsläppen i Europa. Nämnade direktiv bör jämföras med Vattendirektivet och vägas lika tungt i en vågskål som vattendirektivet.

Vattenkraften nämns uttryckligen i de båda direktiven som en av de förnybara energikällorna som ska främjas. Förnybarhetsdirektiven genomsyras av att reglerna ska vara objektiva, klara, tydliga och icke-diskriminerande. Det framgår även att medlemsländerna ska minska lagstiftningshinder och andra hinder för en ökning av produktionen av el från förnybara energikällor.

Det är sällan som nyttan med elförsörjningen fångas upp i de rapporter som berör vattendrag. Elförsörjningsaspekten ingår inte i EU:s ramdirektiv för vatten och anses inte heller vara en ekosystemtjänst. I Sverige finns ca 2 000 småskaliga vattenkraftverk i drift (max 10 MW), dessa producerar ca 4,3 TWh/år, vilket motsvarar 860 000 hushålls elförbrukning/år (ca 5 000 kWh/år). Lika många kraftverk är tagna ur drift men skulle kunna återstartas. Merparten av de småskaliga vattenkraftverken är så kallade strömkraftverk, som inte hindrar variationer i vattenflödet.

Den småskaliga vattenkraften bidrar till landets totala elproduktion och den har flera egenskaper som gör den önskvärd i energisystemet förutom att den inte är beroende av fossila bränslen. Stor andel av den småskaliga vattenkraften är lokaliserad i områden med kraftunderskott samtidigt som lokal elproduktion ger mindre överföringsförluster. Den bidrar också till stabilitet i energisystemet.

Eftersom kraftverken är spridda över en stor del av Sverige kan de vara värdefulla vid nödsituationer, till exempel efter stormar. Genom att avveckla och riva ut vattenkraftverk minskar vattenkraftproduktionen något, samtidigt som man i praktiken omöjliggör en modernisering och uppgradering (inklusive effektutbyggnad) av anläggningarna. Energimyndigheten och Svensk Energi bedömer båda att reglerbehovet i det framtida energisystemet kommer att öka, eftersom vi blir allt mer beroende av elproduktion som varierar med vädret (mer sol- och vindkraft). Svensk Energi har också lyft fram att vid kärnkraftens avveckling så kommer en stor del av den planerbara kraftproduktionen att försvinna.

Allmänna hänsynsregler

2 kap 2 § MB, Kunskapskrav

Sökande har erfarenhet av skötsel och drift av vattenkraftverk efter att från början av 1990-talet drivit och skött om Kroknäs vattenkraftstation. Därigenom anser sig sökande ha den kunskap som erfordras enligt miljöbalkens bestämmelser.

2 kap 3 § MB, Försiktighetsprincip

Lagligförklaringen av vattenkraftverket och den fortsatta driften medför inte några risker för människors hälsa eller några skador på miljön.

Vattenkraften är det energislag som genererar minst CO₂ – utsläpp enligt genomförda Livscykelanalyser av FN:s klimatpanel. Den pågående klimatförändringen är vårt största miljöproblem i dag, det torde samtliga länder vara överens om, vilket också framgår av Parisöverenskommelsen. Bästa Möjliga Teknik i överensstämmelse med 2 kap 3 § MB för att bearbeta vårt största miljöproblem är att använda sig av vattenkraften före alla andra energikällor.

En del i att uppnå bästa möjliga teknik var att byta ut den gamla francisturbinen mot en ny kaplanturbin.

2 kap 4 § MB, Produktvalsprincipen

Sökande avser att för kraftverkets drift även fortsatt använda sig av miljövänliga oljor.

I övrigt kommer det inte att användas några kemiska produkter eller biotekniska organismer som kan befaras medföra risker för människors hälsa eller för miljön vid planerade arbeten och den framtida driften av kraftanläggningen.

2 kap 5 § MB, Hushållnings- och kretsloppsprincipen

Lagligförklaringen och den fortsatta driften av Kroknäs kraftstation, innebär ett fortsatt nyttjande av en förnybar energiproduktionskälla, helt i enlighet med förnybarhetsdirektivet (2009/28/EG) och i kampen mot klimatförändringen genom dess ringa utsläpp av CO₂ i ett livscykelperspektiv (LCA). Under drifttiden sker det inte några utsläpp alls.

Det bör särskilt påpekas att varje kWh vattenkraft som tas ur produktionen och ersätts med ett annat energislag utgör en större negativ påverkan på den pågående klimatförändringen.

Genom fortsatt drift hushålls med andra råvaror och kretsloppet tillämpas.

2 kap 6 § MB, Lokalisering

Val av plats är given på grund av det nuvarande kraftverkets läge.

Rörliga friluftslivet

Det rörliga friluftslivet kommer inte att påverkas av lagligförklaring och fortsatt drift av Kroknäs kraftstation.

Markskador och tekniska skador

Lagligförklaring och den fortsatta driften av Kroknäs kraftstation kommer inte att innebära några markskador eller tekniska skador eller någon övrig påverkan på området utöver vad som sker på egen mark eller mark som man disponerar över.

Skulle det ändå visa sig att det uppstår skador som inte här har förutsetts och som inte kan anses ha reglerats tidigare, ska dessa skador hänskjutas till s k oförutsedd skada.

Erosion

Sökanden bedömer att det inte föreligger någon risk för erosion utöver det som sker naturligt i dag och därför är det inte motiverat att bygga särskilda erosionsskydd. Om det mot förmodan ändå uppstår erosionsproblem föreslår sökanden att dessa eventuella skador hänskjuts till s k oförutsedd skada.

Markintrång

Den vattenverksamhet som nu provas medför inte några skador som erfordrar särskild skadereglering.

Ekonomisk tillåtlighet

Genomförda arbeten och upprättande av ansökan om lagligförklaring och tillstånd, samt fortsatt drift av kraftstationen innebär en investering på 4,8 Mkr.

Normalårsproduktionen uppgår till 1,5 GWh. Enligt Scenarier över Sveriges energisystem år 2016, utgiven av Statens Energimyndighet i mars 2017, så tror man på ett energipris till år 2050 ligger i spannet 48 – 58 öre/kWh. Till år 2030 tror man på att priset ligger mellan 34 – 44 öre/kWh. Till nämnda pris tillkommer nätnyttan. Med det scenariot från Energimyndigheten och att sökanden har elcertifikat i ytterligare 10 år bör sökanden mer än väl kunna räkna med ett medelpris på 42 öre/kWh (handelspris 32 öre/kWh, nätnytta 4 öre/kWh, elcertifikat 6 öre/kWh). Normalårsintäkten blir då för Kroknäs kraftstation 630 000 kr, som ska ställas emot årskostnaden 358 520 kr. För att kraftstationen ska kunna bära sina egna kostnader behövs en ersättning på 24 öre/kWh. Den ersättningen ska ställas i relation till Scenarier över Sveriges energisystem år 2016, som anger väsentligen högre ersättningar. Därmed så uppfylls tillåtlighetskravet fullt.

Med hänsyn till arbetenas olika karaktärer, har för beräkning av avskrivningar, underhåll och driftskostnader anläggningskostnaderna uppdelats enligt följande.

I	Byggnadsarbeten (tilloppstub, intag mm)	1 100 000 kr
II	Maskinutrustning (turbín, el- /styr m.m.)	3 200 000 kr
III	Miljödom, projektering mm	500 000 kr
IV	Summa anläggningskostnader	4 800 000 kr

Årskostnader

Ränta 4% på		192 000 kr
Avskrivning	0,42% av I (60 år)	4 620 kr
Avskrivning	1,7% av II (30 år)	54 400 kr
Underhåll	0,5% av I	5 500 kr
Underhåll	1,0% av II	32 000 kr
Administration och drift		70 000 kr
Summa årskostnad		358 520 kr

Vattenkraftverk beräknas att ha en livslängd på ca 60 år. Med en kapitalisering på 4 % så är vinsten/överskottet 6 164 451 kr (i dagens penningvärde) under denna period.

Därtill kan tilläggas den övriga nyttan att fortsatt drift av Kroknäs vattenkraftstation ligger helt linje med Förnybarhetsdirektivet samt Sveriges och världens arbete med omställning till förnybar och koldioxidfri energi. Nyttan med fortsatt drift av kraftstationen överstiger kostnaden.

Bygdeavgift och allmän fiskeavgift

Bygdeavgift enligt bestämmelserna i 6 kap 2 § (SFS 1998:812) ska inte utbetalas.

Allmän fiskeavgift ska enligt bestämmelserna i 6 kap 7 § (SFS 1998:812) inte heller utbetalas, det med tanke på att sökt vattenverksamhet enbart är en oförändrad drift som förevarit i 80 år.

PARTERNAS INSTÄLLNING OCH DOMSKÄL

Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har avstått från att yttra sig.

Parterna har i ett flertal inlagor yttrat sig i målet och inställning samt yrkanden har ändrats under målets handläggning. Under respektive rubrik har domstolen sammanställt vad parterna i huvudsak och slutligt har anfört samt det som domstolen anser har avgörande betydelse för besluten i målet.

Inställningen till ansökan är, som det slutligen har framställts, den att Kammarkollegiet, Länsstyrelsen och Älvräddarnas Samorganisation yrkar att ansökan ska avslås.

I det följande anges Kroknäs Kraftstation AB som **Bolaget** alternativt **Sökanden**, Kammarkollegiet med **Kam**, Länsstyrelsen i Västerbottens län med **Lst**, Umeå kommuns Miljö- och hälsoskyddsnämnd med **Mhn** och Älvräddarnas Samorganisation med **Älvs**.

Vad Bolaget inledningsvis har anfört framgår under aktuell rubrik i ANSÖKAN.

Respektive rubrik avslutas med mark-och miljödomstolens bedömning och i förekommande fall domskälen.

Kraftstationens och sidofårans utformning historiskt

Vad parterna har anfört

Lst framför att det är stor skillnad på att t.ex. bedriva kvarnverksamhet jämfört med elproduktion vilket innebär att sidofåran inklusive dammen vid intaget med stor sannolikhet har anpassats sedan dess. Att förändringar av sidofåran har skett historiskt styrks av det äldre kartmaterialet som redovisats, både under t.ex. flottning och kvarnverksamhet. Sidofåran kan inte längre ses som en ”naturlig sidofåra” och därför är det rimligt att använda termer som inloppskanal och utloppskanal precis som sökanden tidigare gjort. Även om läget på fåran kanske inte har ändrats något i modern tid av nuvarande verksamhetsutövare, så är det tydligt att det sett annorlunda ut förr (t.ex. omkring 1950-talet). De utflöden som finns som av sökanden kallas naturliga eller oreglerade utlopp har inte heller alltid funnits. Även termen vattenavledning ska användas när det är fråga om ett vattenkraftverk. Även om vattnet rinner in i början av inloppskanalen, utan en damm med dammluckor, så är detta en avledning av vatten till förmån för kraftproduktion. Det är av mindre betydelse att det historiskt sett skett en naturlig fördelning mellan huvudfåra och en sidofåra. Med tanke på att sidofåran troligtvis täpptes igen när timmerflottning påbörjades och sedan öppnades upp för kvarn- och sågverksamhet är det inte troligt att fördelningen av vatten mellan huvudfåra och sidofåra är den samma längre. Inloppet med vattenavledningen kan inte ses som naturligt. Dessutom blockeras den tidigare sidofåran nu av en tub med kraftstation.

Älvs anför att den tidigare tuben i sin smalaste del alltid varit 600 mm. Under huvudförhandlingen förhöordes ett vittne, BE, som uppgav att tuben var 800 mm och började vid platsen där de gamla stenkistorna ligger än idag en bit in i sidofåran. Närmare kraftstationen var diametern 600 mm. E uppgav att år 1975 grävdes en ny tub av stål med diametern 600 mm ner i marken och så var det fram till den effektivisering som utfördes under åren 2009 – 2012. Fallhöjden var 5-5,5 m och effekten var 15 kW enligt E. **Älvs** har redovisat beräkningar för vilket flöde som därigenom gick genom kraftstationen och anger att det endast är cirka 300 l/s. Effekten kan ha varit som mest 40 - 50 kW.

Bolaget anser att uppgiften om tubens utseende inte är korrekt. På sidan 17 i miljökonsekvensbeskrivningen har det redogjorts för när och hur den gamla trätuben byttes ut. *"EK, morfar till en av sökandena, var den som uppförde stationen 1937 - 1939. Den ursprungliga tuben var en trätub med diametern 1500 mm. Med åren blev den dålig och läckage uppstod. Den grävdes då ner och fick därigenom ett bättre skydd mot kylan. Därefter skarvades tuben invändigt med 800 och 600 mm rör. De gamla järnbanden på 1500 mm från tuben finns kvar än idag".*

Vidare anför **Bolaget** att de uppgifter som Älvräddarna hänvisar till är enligt dem endast hörsägen. En av kraftverksägarna, PL, är barnbarn till personen som byggde kraftstationen, EK. Sökanden hänvisar här till en intervju med Ls morfar EK i Folkbladet den 28 dec 1977. Några citat från arti-keln följer här nedan:

"1939, lagom till första världskrigets energiransoneringar, byggde EK i Kroknäs, Gravmark, ett kraftverk i Sävarån. Nu 40 år senare levererar det fortfa-rande ström och gör familjen K självförsörjande med energi." "Rännan som kraftverket byggdes vid fanns sedan gammalt. En kvarn har legat vid rännan på 1800-talet." "Då för 35 år sedan fick 35 gårdar sin elström från Es kraftverk. Gravfors, Krokbäck och Brattfors blev försörjda med ström. – Jag tecknade ett kontrakt på 25 år med abonnenterna berättar E. Strömmen räckte bra under åren. Även när alla hade sina mjölkmaskiner igång under samma tid. E byggde själv kraftverket, som ligger vid den största forsen i Sävarån, Långforsen. Forsen som helhet har en fallhöjd på 22 meter men kraftverket utnyttjar bara 10 meter av fallhöjden. På platsen låg i slutet av 1800-talet en såg. En gammal ränna som läm-pade sig för turbinen fanns alltså redan. Men en hel del grävarbete blev det ändå.

– Här fanns allt en hel del sten förklarar E. Och några grävmaskiner fanns det inte på den tiden." "Samma turbin och regulator har fungerat under alla år utan att bytas. Generatoren bytte E för något år sedan. Men det berodde på att han ville ha en växelströmgenerator istället för den gamla för likström."

Sammanfattningsvis kan **Sökanden** konstatera att uppgifterna i artikeln bekräftar det som tidigare har uppgetts angående fallhöjd, utbyggnadsvattenföring m.m. Den miljöpåverkan som har uppstått vid åtgärder i Sävaråns sidofåra härrör från 1800-talet då

kvarn/sågrännan för första gången uppfördes. Viss miljöpåverkan kan även ha uppstått på 30-talet då tuben lades ner i den tidigare tillloppsrännan. EK uppgav att *”en hel del grävarbete genomfördes för hand”*. Detta skedde långt innan Sävaråns pe-kades ut som ett 4 kap 6 § vatten eller innan områdesskyddet för Natura 2000-område infördes.

Bolaget har lämnat uppgifter om den francisturbin som installerades vid starten år 1937 och turbinhulets diameter var 960 mm. Fallhöjden har varit 9 meter och turbinens slukförmåga var 2,5 - 3 m³/s. På en inlämnad avstyckningskarta från år 1951 finns sidofåran, dammen, intaget, tuben och kraftstationen illustrerad. Intaget till tuben är enligt den kartan vid dammen och inte uppe vid stenkistorna.

Avledningen av vatten in i sidofåran anser **Bolaget** styrs av de naturliga förhållanden som är på platsen vid förgreningen med de bergsklackar som finns i både huvudfåran och sidofåran. **Lst** anser inte att avledningen till sidofåran är naturlig och tillägger att även mindre förflyttningar av stenar och block i vattendraget kan ha stor påverkan på hur fördelningen av vattenflödena blir.

Foton på trätuben där den ligger ovanpå marken har inlämnats av både **Bolaget** och **Älvs**. Det uppges vara tagna år 1982. Trätuben har på flera ställen läckage.

Lst hänvisar till ortofotot från år 1960 och står fast vid att anläggningen då hade ett annat utseende än den har idag och tolkar det som att tuben började vid den avstängningsanordning som enligt ortofotot syns ca 25 m in i sidofåran.

Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl

Sidofåran har funnits sedan den tid då det fanns en kvarn på platsen där de gamla stenkistorna finns idag och det var enligt Laga skifteskartan i slutet av 1800-talet. Det sågverk som också har funnits någonstans utmed sidofåran, sannolikt i närheten av den plats där kraftstationen idag ligger, drevs under början av nittonhundratalet och ersattes av kraftstationen under åren 1937 – 1939. Kraftstationens ursprungliga francisturbin med löphjulsdiametern 960 mm hade en kapacitet på 2,5 – 3 m³/s och

den trätub som ursprungligen anlades ovanpå marken hade en diameter på 1 500 mm. Vid en vattenhastighet i tuben på 1,5 m/s kan flödet, enligt domstolens bedömning, uppnå 2,5 – 3 m³/s. Inledningsvis har effekten kunnat nå ca 80 kW som maxvärde. Eftersom kraftstationen drivs med det flöde som kommer in i sidofåran och någon reglering inte sker har flödet oftast varit lägre. En francisturbin har en flackare kurva för sambandet mellan verkningsgrad och drivvattenföringen, vilket medför att verkningsgraden ligger runt 40 % när flödet är en tredjedel av den maximala drivvattenföringen. Motsvarande värde på verkningsgraden för en kaplanturbin, lika den nya turbinen, är ca 85 %.

Trätuben kan inledningsvis ha haft sitt inlopp vid platsen där stenkistorna ligger. Enligt den inlämnade avstyckningskartan från år 1951 var intaget till tuben då vid dammen, som är på samma plats som idag. Någon gång har trätuben på marken ersatts av en tub som har grävts ner. Dimensionen har sannolikt även minskats till 600 mm på en del av sträckan. Närmast kraftstationen fanns en ståltub med diametern 1800 mm enligt ett foto från år 1984. De inlämnade fotona på trätuben uppe på marken, där den verkar passera dammens läge, uppges vara från år 1982. Den inlämnade avstyckningskartan från år 1951 ger en annan bild. Vittnesuppgiften från BE anger att en ståltub grävdes ner år 1975.

Med tiden har det möjliga effektuttaget i kraftstationen minskat genom slitage på turbinen och det minskade flödet på grund av dimensionsminskning av tilloppstuben.

Mark- och miljödomstolen finner att avgörande för målet är den tid som sidofåran åtminstone har funnits i någon form, alltså från slutet av 1800-talet, och det flöde som den ursprungliga kraftstationen har haft som maximal kapacitet för, alltså 2,5 – 3 m³/s.

Nollalternativet

Vad parterna har anfört

Kam anför att redovisningen av ett nollalternativ är en grundläggande uppgift eftersom miljöpåverkan av verksamheten ska bedömas utifrån nollalternativet och det ska så långt det är möjligt redogöra för förhållanden som skulle gälla om anläggningarna med grävda kanaler, dammar och maskinstationer inte hade utförts och avledande vattenverksamhet inte bedrivs. I målet är det, såvitt Kammarkollegiet har kunnat utläsa, tvistigt om sidofåran är naturlig eller i sin helhet tillkommen genom vattenverksamhet. Bedömningen av förhållandena om sidofåran och kraftverket överhuvudtaget inte hade funnits är enkel eftersom någon avledning då inte skulle ske från huvudfåran. För det fall bedömningen görs att sidofåran är naturlig och damm och kraftverk inte finns på platsen förefaller en bedömning av nollalternativet vara förhållandevis enkel. Förhållandena behöver inte i detalj beskrivas utan en översiktlig beskrivning borde räcka. Oavsett vilket nollalternativ som väljs måste effekterna på miljön av anläggningen och vattenverksamheten redovisas så att tillåtlighetsfrågan kan prövas och villkor föreskrivas.

Att ett korrekt nollalternativ redovisa får avgörande betydelse för bland annat bedömningen av om verksamheten är förenlig med utbyggnadsförbudet i 4 kap. 6 § MB, påverkan på riksintresse enligt 3 kap. 6 § MB samt Natura 2000-bestämmelserna.

Bolaget bemöter med att de i MKB har utgått från ett nollalternativ som baseras på de förhållanden som är rådande och att det utifrån detta inte sker någon förändring. Anläggningen har heller inte tidigare ifrågasatts. Det nollalternativ som sökanden har utgått ifrån bedöms därför rimligt.

I MKB hänvisar sökanden till Mark- och miljööverdomstolens domar M 2767-15, M 4466-15, M 7539-15 och M 7542-15. Innebörden i dessa domar visar på en acceptans av anläggningarnas existens, varför äldre befintliga anläggningar rimligtvis kan refereras till som nollalternativ. Mark- och Miljööverdomstolen menar i

dess fall att *”Mark- och Miljödomstolens uppgift främst blir att fastställa föreskrifter och villkor för driften vid vattenkraftverket”*.

Tidigare åberopade domar omkring nollalternativet kan kompletteras med följande avgöranden som bekräftar tidigare uppfattning, t ex Mark- och miljödomstolens domar i mål nr M 4531-15 (Axelfors), mål nr M 4263-15 (Hällinge), mål nr M 7047-15 (Matsbo) och mål nr M 803-16 (Götafors). Domarna överklagades men prövningstillstånd erhöles inte i Mark- och miljööverdomstolen.

Sökanden vill också hänvisa till författningskommentarer i Prop. 1997/98:45 avsnitt 5.4 Förslag till lag om införande av miljöbalken 17 § sid 390f. *”Enligt förevarande paragraf avses prövningen som gäller lagligförklaring således kunna komma i fråga enbart beträffande äldre anläggningar, exempelvis diken, dammar och andra kraftverksanläggningar, bryggor etc, för vilka det inte har meddelats något tillstånd eller tillståndsfrågan är oklar. Det saknar betydelse om tillståndsskyldighet har förelegat eller inte”*. Innebörden av denna kommentar torde bli att den äldre anläggningen ska refereras till som nollalternativ vid prövning av verksamheten som ska prövas enligt miljöbalken. Om ett nollalternativ skulle beskrivas vid den tidpunkt när kraftverket uppfördes så fanns redan en tilloppsränna - då tillhörande sågverket – och sågverket på platsen. Det har inte varit möjligt att återfinna uppgifter om när rännan uppfördes, men klart är att det har varit både kvarn- och sågverksamhet i sidofåran sedan mitten av 1800-talet.

Frånvaro av kraftanläggningen skulle enligt **sökandens** bedömning inte alls påverka flödet i Sävarån jämfört med nuvarande förhållande. Samma mängd vatten som naturligt flödar in i sidofåran idag skulle fortsätta att göra det. Vattennivå i dammen skulle sänkas och endast en bäckfåra skulle återstå. Där tuben finns idag skulle det återigen bildas en bäck som leder vattnet vidare till Sävarån. Det vandringshinder som kraftverket utgör i sidofåran skulle sannolikt försvinna.

Kammarkollegiets uppfattning om nollalternativet saknar stöd i miljöbalken och dess förarbeten.

Lst anför att eftersom anläggningen saknar tillstånd behöver nollalternativet utgå från de förhållanden som skulle vara ifall verksamheten inte bedrivs. Det borde rimligtvis vara utan några anläggningsdelar från kraftverket, alltså inget hinder i sidofåran. Det är viktigt att nollalternativet beskrivs korrekt så att miljöpåverkan i sin tur kan redovisas och bedömas i rätt omfattning. Sökanden har gjort en kort beskrivning om hur det skulle se ut utan station och tub. Men vi delar inte riktigt deras bedömning att flödet i Sävarån inte skulle påverkas. Fördelning av vatten mellan huvudfåran och sidofåran blir annorlunda ifall det kan strömma fritt och naturligt.

Älvs vidhåller att det inte finns något tillstånd till vare sig det gamla eller nya kraftverket. Bedömningen av miljöpåverkan enligt 4 kap. 6 § MB måste alltså göras utifrån att det inte finns något kraftverk på platsen, dvs. ett korrekt nollalternativ. Nollalternativet ska, för att prövningen av ansökan ska kunna göras på ett korrekt sätt för hela verksamhetens påverkan, så som referensförhållandet definieras i vattenförvaltningen, vara nära opåverkat av människan och det är också vad bedömningen enligt 4 kap. 6 § MB ska göras emot i förevarande mål. Sökande gör gällande att sidofåran funnits naturligt på platsen. Om det är en naturlig sidofåra bör nollalternativet återspegla detta.

Mhn delar Kammarkollegiets, Länsstyrelsens och Älvräddarnas synpunkt att nollalternativet ska beskrivas utifrån som om anläggningen inte kommer till stånd. Miljökonsekvensbeskrivningen bör kompletteras med detta. Detta är rimligt då det inte finns några tidigare tillstånd för anläggningen samt att miljöfrågan prövas. Sävarån är skyddad enligt 4 kap 6 § MB, Natura-2000 och det har gjorts omfattande restaureringar för att förbättra vattenkvalitén. Avvägningen mot dessa är inte gjord och då är nollalternativet en viktig utgångspunkt.

Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl

Med stöd av den rättspraxis som finns för definitionen av nollalternativ i samband med prövningar av liknande verksamheter, anser domstolen att nollalternativet i detta mål ska bedömas vara hur det ursprungligen såg ut vid tiden när kraftstationen hade uppförts i slutet av 1930-talet. I tiden före kraftstationens uppförande fanns ett

sågverk på platsen med liknande funktioner hur vattnet i sidofåran utnyttjades för driften.

Lagligförklaring

Vad parterna har anfört

Kam anför att det har under processens gång framgått att omfattande arbeten har utförts vid anläggningen under årens lopp, dvs. verksamheten är i grunden förändrad, och har förändrats successivt, fram till helt nyligen. För att kunna lagligförklara en anläggning krävs att denna är i stort sett oförändrad från det att den anlades. Så är alltså inte fallet i detta mål.

Även om det hade förelegat en möjlighet till lagligförklaring så är Kammarkollegiets inställning att det ändå inte är möjligt. Enligt 18 § MP ska frågan om lagligheten av en vattenanläggning som har tillkommit före ikraftträdandet av miljöbalken utan tillstånd enligt vattenlagen (1983:291) eller motsvarande äldre bestämmelser bedömas enligt de bestämmelser som gällde vid anläggningens tillkomst. I förevarande mål finns frågetecken kring huruvida anläggningen lever upp till de lagkrav som existerade vid anläggningens tillkomst. Här avses 1918 års vattenlags krav på konnektivitet. I slutanförandet konstaterar **Kam** att sökandens begäran om lagligförklaring ska avslås.

Bolaget bemöter detta med att huvuddelen av allt vatten, ca 70 — 80 % av vattnet i Sävarån, alltid runnit och rinner i huvudfåran och det kan definitivt inte vara eller ha varit problem med konnektiviteten.

Lst anser att det har skett så omfattande ombyggnationer efter att miljöbalken infördes att det inte är möjligt att lagligförklara anläggningsdelarna. Det kan stämma att enstaka mindre anläggningsdelar inte har förändrats efter att 1983-års vattenlag började gälla. De utgör dock en sådan begränsad del av anläggningen att prövningen inte skulle bli ändamålsenlig då resterade delar, inklusive vattenverksamheten, ska prövas enligt miljöbalkens bestämmelser.

Älvs anför följande. Regeringsrätten (nuvarande Högsta förvaltningsdomstolen) har i RÅ 1988 ref. 132 anfört bland annat följande:

Av allmänna förvaltningsrättsliga grundsatser har ansetts följa att bestämmande för vilka förvaltningsrättsliga föreskrifter - avseende både förfarandet och prövningen i sak - som ska tillämpas i ett mål eller ärende som regel är vilka föreskrifter som är i kraft när prövningen sker. Det anförda har ansetts gälla även vid prövning av besvär över beslut som fattats före ikraftträdandet av de föreskrifter som gällde vid besvärprövningen. Undantag från dessa grundsatser kan dock vara uttryckligen föreskrivna i övergångsbestämmelser eller följa av uttalanden i motiven till lagstiftningen. Fall kan också tänkas där av omständigheterna framgår att lagstiftaren inte avsett att de nya bestämmelserna ska tillämpas helt enligt de angivna grundsatserna i ett övergångsskede. Vad gäller frågorna om tillämplig lagstiftning kan hänvisas dels till uttalanden av konstitutionsutskottet (KU 1974:60) dels till regeringsrättens praxis. Enligt denna ska den nya lagstiftningen beaktas vid den fortsatta prövningen.

Älvs konstaterar att 17 a § MP saknar övergångsbestämmelser. Det finns således ingen uttrycklig övergångsbestämmelse som föreskriver att äldre bestämmelser ska tillämpas. Att bestämmelsen inte ska tillämpas omgående följer heller inte av uttalanden i motiv till lagstiftningen. Angående skälen för regeringens förslag att ta bort möjligheten att lagligförklara vattenanläggningar som används för produktion av vattenkraftsel anges att: I energiöverenskommelsen sägs att samtliga vattenkraftverk och tillhörande dammar ska föras med moderna miljövillkor, vilket innebär att de behöver prövas eller omprövas i sin helhet. Eftersom prövningen för moderna miljövillkor behöver innebära att frågor som rör bedrivandet av en vattenverksamhet – inklusive utformningen av den eller de anläggningar som verksamheten bedrivs med – prövas i ett sammanhang, finns det inget behov av institutet lagligförklaring för de verksamheter som ska ha moderna miljövillkor. Möjligheten till lagligförklaring bör därför avskaffas för anläggningar som används för verksamheter som omfattas av det föreslagna kravet att ha moderna miljövillkor. Förslaget innebär att nya lagligförklaringar av sådana anläggningar inte kommer att kunna

ske. Förslaget påverkar inte redan gjorda lagligförklaringar. (Prop. 2017/18:243 sid 164).

Den nuvarande lydelsen av 11 kap. 6 § MB utgör enbart kodifiering av sådan vattenverksamhet som bedrivs i syfte att producera vattenkraftsel och bestämmelsen i 17 a § MP ska tillämpas ifråga om vattenanläggningar som används för sådan verksamhet. Vattenverksamheten som bedrivs vid Kroknäs utgör sådan verksamhet och träffas således sedan 1 januari 2019 av kravet på moderna miljövillkor. Att de nya bestämmelserna i 11 kap. 6 och 27 §§ MB inte ska tillämpas materiellt i målet förändrar inte detta. Gällande tillämpningen av 17 a § MP hänvisar sökandes ombud i annat mål om lagligförklaring till domskäl vilka ej vunnit laga kraft. I dom av den 19 december 2018 i mål nr M 4798-17 samt i dom av den 15 januari 2019 i mål nr M 8563-17 (vilka båda vunnit laga kraft) har dock Mark- och miljödomstolen konstaterat att, i avsaknad av övergångsbestämmelser, ska genomförda ändringar i MP tillämpas direkt, dvs. även i pågående mål och ärenden. Älvs hänvisar avseende detta även till NJA 2012 s. 559.

Med hänvisning till vad som anförts ovan yrkar därför Älvs att såväl vattenanläggningen ifråga som den ansökta verksamhet sökanden har för avsikt att bedriva vid anläggningen behöver tillståndsprövas mot bestämmelserna i MB. Ansökan och prövningsunderlaget saknar utformning för en sådan prövning. Älvs yrkar att ansökan om lagligförklaring ska avslås, då anläggningar som används för att producera vattenkraftsel inte längre får lagligförklaras.

Älvs lämnar i sitt slutanförande följande yttrande. Sökande har i ab 130 frångått alternativyrkandet om tillstånd enligt miljöbalken för anläggningsdelarna, och kvarstår efter justerad talan enbart i att samtliga anläggningsdelar ska lagligförklaras. Lagligförklaring enligt förarbetena till miljöbalken avsågs kunna komma ifråga enbart beträffande äldre anläggningar, exempelvis diken, dammar och andra kraftverksanläggningar, bryggor etc. Prövningen av lagligheten ska ske med utgångspunkt i de bestämmelser som gällde vid anläggningens tillkomst. Arbeten som utförts för att ändra vattenanläggningen utgör vattenverksamhet och kan inte

bedömas utifrån bestämmelserna om lagligförklaring eftersom sådan förklaring enkom får avse själva anläggningen. I förevarande fall har tillståndspliktig ändring av den aktuella anläggningen genomförts efter miljöbalkens ikraftträdande i en sådan omfattning att den vattenverksamhet som idag bedrivs med anläggningen i nära nog ingen del – avseende utformning och omfattning – motsvarar den vattenverksamhet som bedrevs vid anläggningen i dess tidigare utförande. Den anläggning som prövningen avser har således kommit till utförande genom de ändringsåtgärder som genomförts efter år 2010 och får därigenom anses ha tillkommit efter miljöbalkens ikraftträdande varför den inte bör kunna lagligförklaras. Då sökande justerat ansökan enligt ab 130 yrkar ÄlvS därför att ansökan ska avslås då en lagligförklaring av de nyuppförda anläggningsdelarna inte kan göras.

Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl

Enligt 17 § lag (1998:811) om införande av miljöbalken (MP) ska den som begär tillstånd att ändra en vattenanläggning som har tillkommit utan tillstånd före miljöbalkens ikraftträdande samtidigt ansöka om prövning av anläggningens laglighet.

Den 1 januari 2019 trädde 17 a § MP i kraft. Enligt bestämmelsen får en anläggning som används för sådan verksamhet som avses i 11 kap. 6 § MB, dvs. vattenverksamhet för produktion av vattenkraftsel, inte lagligförklaras trots vad som sägs i 17 § MB. Några övergångsbestämmelser föreskrevs inte i samband med att 17 a § MB infördes. Högsta domstolens avgörande i frågan om detta gäller för mål som är inledda före den 1 januari 2019 meddelades i mål T 4144-19 den 18 mars 2020 och beslutet innebär att 17 a § MP inte ska tillämpas i dessa mål och således inte i detta mål.

Enligt 18 § MP ska frågan om lagligheten av en vattenanläggning bedömas enligt de bestämmelser som gällde vid anläggningens tillkomst.

Sökanden har uppgivit att en kraftstation för produktion av elkraft byggdes mellan åren 1937 – 1939. Dessförinnan hade ett sågverk funnits på platsen under första delen av 1900-talet och före det har det funnits en kvarn utmed sidofåran från 1800-

talets senare del. Enligt sökanden är sidofåran naturlig och vattnet som kommer in i sidofåran styrs av de bergklackar som finns i huvudfåran och sidofåran i förgreningspunkten. Vattnet i sidofåran leds tillbaka till huvudfåran ca 200 meter nedströms kraftstationen via utloppskanalen, vilken har samma läge som i slutet av 1800-talet.

Av de inlämnade kartorna från åren 1950 och 1951 framgår det att intaget till kraftstationen vid den tiden låg vid dammen, med samma läge som idag, och vattnet leds i en tub fram till kraftstationen. Vattenanläggningarna har tillkommit under den tid då äldre vattenlagen (1918:523, ÄVL) gällde.

I 2 kap. 1 § ÄVL anges att uppförande samt ändrings- och reparationsarbete av en damm som kan inverka på vattenståndet utgör *byggande i vatten*. Enligt 2 kap. 2 § ÄVL ska byggnad i vatten göras så *att ändamålet må utan oskäligen kostnad vinnas med minsta intrång och olägenhet för annan*.

Enligt 2 kap. 3 § ÄVL *må någon ej så bygga i vatten, att genom uppdämning, sänkning av vattenståndet eller annan inverkan på vattenförhållandena skada tillfogas eller intrång göres å annan tillhörig egendom, vare sig jord, hus, fiske, bebyggt eller obebyggt strömfall eller annat, utan så är att nyttan av byggnaden eller den del av därav, som föranleder skada eller intrånget, provas efter avdrag av byggnadskostnaden uppgå till ett värde, motsvarande tre gånger den skada och det intrång, som göres å åker och äng, samt två gånger skadan och intrånget å annan egendom*.

Enligt 2 kap. 8 § ÄVL är den som bygger en damm i ett vattendrag där fisken har sin gång skyldig *att utan ersättning vidtaga och för framtiden underhålla nödiga anordningar för fiskens framkomst eller eljest för tryggnad av fiskets bestånd samt tillsläppa för ändamålet nödigt vatten så ock att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter i övrigt, vilka till följd av byggnaden må erfordras till skydd för fisket. Kan nyttan av ifrågasatt anordning icke skäligen anses motsvara den förlust och kostnad, som därigenom skulle tillskyndas byggnadens ägare, må dock efter inhämtat yttrande av statens fiskeritjänsteman befrielse från sagda skyldighet medgivas*.

Enligt 2 kap. 26 § ÄVL framgår följande. *Har, efter det denna lag trätt i kraft, byggnad i vatten verkställts utan föregående prövning av domstol, vare byggnadens ägare bevisningsskyldig i avseende å de före byggnadens tillkomst rådande förhållandena i vattnet,*

Mark- och miljödomstolen gör i denna del följande bedömningar. Sidofåran har varit någon form av vattendrag i samma sträckning som idag från senare delen av 1800-talet. Där dammen ligger idag var det ursprungligen en tjärn. Den kvarn som fanns i slutet av 1800-talet låg sannolikt på den plats där de gamla stenkistorna idag finns, cirka 25 m in i sidofåran. Dammen byggdes någon gång före år 1950 och blev en del i den ursprungliga kraftstationen, som uppfördes åren 1937 – 1939. Kraftstationen byggdes som ett strömkraftverk och har så varit därefter. Det vattenflöde som har kommit in i sidofåran är det som har utnyttjats för elproduktionen och det som inte har kunnat passera inloppstuben och turbinen har letts tillbaka till huvudfåran via ett utflöde cirka 15 m in i sidofåran och via nödutskovet. Dammen skapar en vattensamling före intaget och har en vattenyta på +130,90 m. Vattenytan i Sävarån ligger alltid minst en meter högre vid förgreningspunkten mellan huvudfåran och sidofåran.

Någon reglering och uppdämning av vatten i Sävarån har inte skett och någon skada eller intrång på annans egendom har inte skett. Nyttan av vattenverksamheten har varit den elproduktion som har skett vid kraftstationen och enligt de uppgifter som sökanden har ingett i målet distribuerades elkraft till som mest 35 hushåll under de första åren. Successivt minskade elproduktionen och behovet av renovering och effektivisering uppstod.

När kraftstationen byggdes under åren 1937 – 1939 hade ett sågverk funnits på platsen dessförinnan och sannolikt utgjort ett hinder för fisken. Några åtgärder för att möjliggöra för fisken att passera har inte gjorts och förhållandena är sådana att huvudfåran alltid har ett större flöde än sidofåran, vilket medför att fiskens väg har varit huvudfåran.

En förutsättning för laglighetsprövningen är att tillstånd saknas eller att tillståndsfrågan är oklar. Kraftstationen har inte tidigare givits något tillstånd. Urminnes hävd kan inte åberopas för anläggningar som har utförts under 1900-talet.

I målet har inte framkommit några uppgifter om att de befintliga anläggningarna på något sätt skulle ha förnärligt annans rätt eller allmänna intressen. Under den tid som har förflutit sedan anläggningarnas byggdes har det funnits en acceptans för anläggningarna från omgivningen.

Mark- och miljödomstolen gör på grund av det ovan sagda bedömningen att det inte finns några hinder mot lagligförklaring av de anläggningsdelar som sökanden ansöker om. Lagligförklaring kan därmed ske enligt vad som framgår av domslutet.

Vattenavledning och vattenhushållning

Vad parterna har anfört

Lst anför att för att få tillstånd till en verksamhet ska denna vara utformad med bästa möjliga teknik och ha relevanta villkor för att följa dagens miljökrav. Det är av stor vikt både för verksamhetsutövaren liksom tillsynsmyndigheten att kunna styra och följa upp att verksamheten bedrivs korrekt. Sökanden yrkar på att få driva 3 m³/s genom turbinen och att det är denna mängd som får ledas från intaget i huvudfåran. De har även redogjort för sidofåran med två oreglerade utlopp och ett nödutskov innan kraftverksintaget. Vi ser det som problematiskt att det ska bedrivas en verksamhet med flera osäkerhetsfaktorer där det inte finns några bestämda nivåer eller flöden som går att styra. Det blir mycket svårt att bedriva tillsyn på en sådan anläggning.

Enligt sökandens tidigare flödesmätning gick det vid ett tillfälle 3,2 m³/s i inloppskanalen medan det bara gick 1,2 m³/s genom kraftverket. Vid lågvatten gick det 1,4 m³/s i inloppskanalen medan det bara gick 0,64 m³/s genom kraftverket. Detta tyder på att 50 - 60 % av flödet som går in i dammen verkar rinna ut okontrollerat genom dammgenombrott. Detta borde ha stor påverkan på driften och vi ställer oss frågande till varför sökanden inte vill åtgärda detta. Med denna utformning av an-

läggningen kommer sökanden aldrig att kunna få en effektiv produktion då de angivit att turbinen är anpassad till 2,5 - 3,0 m³/s. Enligt tidigare information från verksamhetsutövaren är bästa verkningsgrad omkring 2,5 m³/s.

Lst anser att det ska vara ett kontrollerat flöde till intagstuben som därför måste regleras i början av intagskanalen med någon typ av luckanordning där det går att säkerställa att max 3 m³/s släpps vidare i intagskanalen till dammen. Från dammen får det inte finnas något okontrollerat utflöde, utan det ska räcka med nödutskovet. Vid låga flöden i huvudfåran ska intaget kunna stängas så i princip allt vatten släpps i huvudfåran. Det innebär att även flödet i huvudfåran behöver övervakas. Sökanden behöver komplettera ansökan med ett förslag på en sådan utformning med luckanordning, kontroll/övervakning av flödet och lagning av dammgenombrottet. Även miljökonsekvensbeskrivningen ska uppdateras i de delar som berörs.

För att det inte ska bli för stor miljöpåverkan anser vi att mängden vatten som får avledas från huvudfåran max får vara 20 %. Men vid låga flöden får det inte ske någon avledning eftersom det är av stor vikt att vattnet då leds i huvudfåran. Vi kan i nuläget inte avgöra vid vilket flöde detta skulle vara, men det ska fastställas i ett villkor. Det villkoret bör också ta höjd för att möjliggöra en flottledsrestaurering. Ifall det inte finns någon begränsning blir det för stor miljöpåverkan på Sävarån vilket strider mot 4:6 § MB. Sökanden behöver i sin komplettering med den nya utformningen ge förslag på dessa villkor.

Lst anför vidare att deras förslag till minimitappning grundar sig på uppgifter om den normala medellågvattenföringen (MLQ) med ett tillägg på ca 10 % då den angivna MLQ har en viss felmarginal. Minimitappningen är satt relativt lågt men vi gör bedömningen att den är tillräcklig för att verksamheten inte ska strida mot bestämmelserna i 4 kap. 6 § MB och miljökvalitetsnormerna för vatten om den kombineras med ett villkor att endast 20 % av vattenflödet får avledas till sidofåran.

Det är inte möjligt att styra flödet till sidofåran där kraftstationen är belägen utan någon form av *regleringsanordning*. Bolaget är själva inte villiga att göra detta

vilket innebär att frågan måste regleras i ett villkor. Eftersom frågan om utformning av regleringsanordning och de arbeten som krävs för att anlägga den inte är behandlad i prövningen behöver detta regleras i efterhand. Arbetena kommer däremot inte att vara så omfattande att vi som tillsynsmyndighet inte kan ges delegation att besluta om de begränsningar som eventuellt kan vara aktuella.

Det är mycket viktigt att bolaget installerar en regleringsanordning som gör det möjligt att styra vattenflödet in i sidofåran. Det krävs också ett *kontrollsystem* för att säkerställa att vattenhushållningsbestämmelserna följs. Bolaget måste bl.a. ha kunskap om vattenflödet i huvudfåran för att veta hur mycket vatten som får avledas till kraftstationen. Det måste också finnas ett bra system för att säkerställa att rätt mängd vatten avleds. Det krävs en specifik sakkompetens för att installera ett väl fungerande kontrollsystem. Vi anser att frågan om vattenhushållningsbestämmelser är av sådan stor vikt för möjligheten att ge tillstånd till Kroknäs kraftstation att det ska finnas ett villkor kopplat till krav på sakkompetens. Det är också lämpligt att tillsynsmyndigheten ges möjlighet att lämna synpunkter på ett förslag till utformning av installation av kontrollsystemet.

Bolaget anser att detta inte är varken rimligt eller nödvändigt att genomföra. Sökanden har efter krav från Länsstyrelsen anlitat två av varandra oberoende konsulter för att genomföra mätningar av vattnet som strömmar in i sidofåran vid olika flöden. Sökanden har därefter tagit fram en graf över hur vattnet som flödar in i sidofåran varierar med flödet i huvudfåran. Vidare har **Sökanden** också efter önskemål från Länsstyrelsen gjort en graf över det produktionsvatten som går genom kraftstationen vid högflöde och vid lågflöde i Sävaråns huvudfåra. Dessa uppgifter ligger sedan till grund för de antagande sökanden har gjort och försökt illustrera i ingivna kompletteringar. Vid höga flöden ($>14,5 \text{ m}^3/\text{s}$) i huvudfåran rinner mindre än 10 % i sidofåran, vid medelflöden ($5 - 14,5 \text{ m}^3/\text{s}$) rinner 10 – 15 % och vid låga flöden ($< 5 \text{ m}^3/\text{s}$) rinner 15 – 18 % av totalflödet i Sävarån. I Sävaråns huvudfåra är flödet alltså – hela tiden 72 % eller mer - av totalflödet. Inflödet i sidofåran är naturligt och en åtgärd för att kontrollera detta flöde med någon form av lucka skulle i sig vara en vattenverksamhet som kräver tillstånd då vattnets naturliga flöde/läge skulle föränd-

ras med en sådan anordning. Det skulle också kunna utgöra en riskfaktor vid höga flöden.

Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl

Fördelningen av vattenflödena mellan huvudfåran och sidofåran sker idag på naturlig väg och i huvudfåran strömmar ca 80 % eller mer av det totala flödet. Det finns en osäkerhet i hur detta förhållande kommer att vara i framtiden om inte någon form av styrning sker. Vid flöden ner mot medellågvattenföring i Sävarån är det angeläget att säkerställa fördelningen till förmån för huvudfåran.

Domstolen finner det ändamålsenligt och rimligt att föreskriva en regleringsanordning för styrning av flödena. Utformningen ska utredas under en prövotid och redovisas till tillsynsmyndigheten enligt vad som framgår av domslutet. Under utredningstiden gäller de provisoriska föreskrifterna.

För att tillgodose och bevaka det allmänna fiskeintresset anser domstolen att en sakkunnig på fiskefrågor bör förordnas.

4 kap. 6 § miljöbalken

Vad parterna har anfört

Kam framhåller att det finns inget tillstånd till vattenkraftverket och dess drift. Bedömningen av miljöpåverkan måste således utgå från en situation utan ett vattenkraftverk, alltså det beskrivna nollalternativet. Det aktuella kraftverket är beläget i en sträcka som omfattas av utbyggnadsförbudet. Enligt bestämmelsen får inte vattenkraftverk samt vattenreglering eller vattenöverledning för kraftändamål utföras med undantag för vattenverksamhet som förorsakar endast obetydlig miljöpåverkan. För att kunna komma fram till att verksamheten inte skulle strida mot 4 kap. 6 § MB och endast medföra obetydlig miljöpåverkan så måste i sådana fall särskilt höga krav ställas vad gäller försiktighetsmått, såsom exempelvis en väl fungerande fiskväg.

Bolaget vill här framhålla att det inte är fråga om någon utbyggnad. Sökanden har bemött synpunkter angående nollalternativet. I MKB har sökanden redovisat att kraftverket byggdes omkring åren 1937 - 1939 och har sedan dess varit i drift. Dessförinnan har vattnet i sidofåran brukats för kraftändamål. Det finns uppgifter i äldre flottledshandlingar om en gammal såg- och kvarnplats samt en såg med damm på platsen för anläggningen. Sågen drevs fram till år 1936 och därefter byggdes den om till ett kraftverk och en turbin installerades. Den gamla sågrännan som fanns utnyttjades för tuben. Det sker ingen reglering i eller avledning av vattnet från Sävarån till förmån för anläggningen. Kroknäs kraftstation använder sig av det naturliga inflödet av vatten i sidofåran. Genom mätningar har sökanden också visat att huvuddelen av vattnet, även vid låga flöden rinner i huvudfåran, dels direkt och dels genom återflöde via de oreglerade utflödena från sidofåran.

Sökanden har i MKB beskrivit att Kroknäs kraftverk fanns långt innan bestämmelserna i 4 kap 6 § MB aktualiserades. Den nu sökta lagligförklaringen och tillstånd till övrig vattenverksamhet vid kraftverket, rymmer mer än väl inom bestämmelserna och syftet med nämnda lagrum. I Sverige har befintliga vattenkraftverks existens inte ifrågasatts före år 2012, d.v.s. före de så kallade "Gisslarbodomarna" meddelades. Sverige har tvärtom premierat dessa anläggningar, antingen de hade skriftliga tillstånd eller inte, med bl.a. elcertifikat. Den nu aktuella anläggningen fick år 1964 statsbidrag för att ansluta de byar som fick elkraft från kraftverket till riksnätet. Detta betalades ut av kommerskollegiet via Länsstyrelsen. År 2009 godkände Länsstyrelsen i Västerbotten en renovering av anläggningen. Sammanfattningsvis har Sverige genom ett konkludent handlande agerat på ett sätt som kan anses vara jämförbart med ett gällande tillstånd och det förefaller därför anmärkningsvärt att anläggningens existens nu ifrågasätts genom att nu hänvisa till utbyggnadsförbudet i 4 kap 6 § MB.

Den nu aktuella anläggningen uppfördes under åren 1937 - 1939. Vid en lantmäteriförrättning år 1950 konstaterades att fastigheten var avsatt för att användas för industriella ändamål (el-kraft). I ett köpebrev från när fastigheten avstyckades - godkänt och undertecknat av Umeå Domsaga samt distriktslantmätaren - fastställdes fasthetsgränsen mot sidofåran "*kraftverkskanalen*". Kanalen är alltså en giltig fastig-

hetsgräns och godtagen som helhet. Kraftverket fick år 1964 statsbidrag för att ansluta de byar som fick elkraft från kraftverket till riksnätet. Detta betalades ut från kommerskollegiet via Länsstyrelsen. Ovanstående uppgifter har styrkts med kopior av dessa originalhandlingar.

År 2009 anmälde Kroknäs Kraftstation AB till Länsstyrelsen i Västerbotten att åtgärder såsom effektivisering, ombyggnation och rensning skulle genomföras vid kraftverket. Länsstyrelsen ansåg att denna vattenverksamhet kunde hanteras som ett anmälningssärendet och beslutade 2009-10-15 att godkänna anmäld vattenverksamhet (535-8975-2009). Länsstyrelsen beviljade i samma ärende även dispens från strandskyddsbestämmelserna eftersom platsen för verksamheten redan var in-
språktagen.

I yttrande ingivet till Mark- och miljödomstolen den 18 mars 2018 har sökanden hänvisat till en nyligen meddelad dom 2018-02-06 från Östersunds tingsrätt i Mål nr M 882 – 16. ”Mark- och miljödomstolen konstaterar att vattendraget kom att skyddas mot ytterligare kraftverksutbyggnad vid en tid då det berörda kraftverket med tillhörande regleringsdamm sedan lång tid varit i drift och de flödesförhållanden som då rådde var desamma som idag. De förhållanden som rådde då vattendraget skyddades mot ytterligare kraftverksutbyggnad bör enligt mark- och miljödomstolen vara utgångspunkten vid bedömningen av vilken miljöpåverkan den sökta verksamheten kan komma att ha.” Enligt sökanden innebär detta att de förhållanden som rådde vid Kroknäs kraftstation vid tidpunkten för införande av skydd av vattendraget mot kraftverksutbyggnad bör vara utgångspunkten för bedömningen av miljöpåverkan.

De åtgärder som omfattas av utbyggnadsförbudet i 4 kap. 6 § första och andra stycket MB är uppförande av vattenkraftverk samt vattenreglering eller vattenöverledning för kraftändamål. Det bör särskilt anmärkas att lagrummet till och med medger både nybyggnad, ombyggnad och effektivisering. Kroknäs kraftverk fanns långt innan bestämmelserna i 4 kap 6 § MB aktualiserades. Här har vattnet nyttjats på platsen sedan mitten på 1800-talet och kraftverket har funnits sedan år 1939. Fallhöjden har inte ändrats och är fortfarande 9,1 m, dvs. ca 10 m. Den tidigare

Francisturbinen hade en drivvattenföring på 2,5 - 3,5 m³/s. Den nya Kaplanturbin som installerades år 2009 är storleksmässigt anpassad till 2,5 - 3,0 m³/s. Detta skedde i enlighet med länsstyrelsens beslut daterat 2009-10-15 ärendebeteckning 535-8975-2009. Turbinen drivs med samma mängd vatten men har en mycket bättre verkningsgrad.

Lst anför att Kroknäs kraftstation har inget tillstånd i grunden, därför måste hela anläggningen prövas mot 4 kap. 6 § MB. Det har ingen betydelse att kraftverket funnits länge eller att det inte är fråga om någon utbyggnad. Sökanden måste kunna visa på en obetydlig miljöpåverkan. Den viktigaste faktorn för denna bedömning är hur mycket vatten som får avledas från huvudfåran.

Älvs menar att det är av vikt för prövningen att förstå de politiska avvägningarna och den historiska bakgrunden till det skydd som finns för Sävarån och andra strömsträckor skyddade enligt 4 kap. 6 § MB. Vattenkraftsutbyggnaden fortskred från slutet av 1800-talet till mitten av 1950-talet under mer eller mindre totalt samförstånd i riksdagen. Först i och med Vindelälvsstriden under andra halvan av 1960-talet började de enorma konsekvenserna för naturmiljön, fisket, vetenskapen och allmän naturvård uppmärksammas. Det hela ledde så småningom fram till FRP, fysiska riksplaneringen, under 1970-talet, vilken kan sägas formaliserades i NRL, naturresurslagen 1986/87. Samtidigt byttes begreppet ”smärre åtgärd” ut mot ”obetydlig miljöpåverkan”. Sävarån är ett av de vattendrag som Sveriges riksdag sedan snart trettio år har funnit så bevarandevärt att det ska skyddas i lagstiftning mot vattenkraftsutbyggnad. I de diskussioner som fördes från 1970-talet fram till början av 1990-talet gjordes bedömningen av skyddsvärdet i varje älvsavsnitt i förhållande till den energiutvinning som kunde tillgodogöras om älvssträckan inte skyddades och istället byggdes ut, allt ur ett nationellt perspektiv. Förevarande anläggning utgör med sin ringa energiproduktion inget nationellt intresse (en fjärdedel av ett enda vindkraftverk av modern utformning, 3 MW effekt och 6 GWh energiproduktion/år). Anläggningen har aldrig använts och kommer inte enligt ansökan att användas för den viktiga elnätsregleringen.

Sävarån har alltså ett skydd i 4 kap. 6 § MB som är grundat i en förståelse för de stora skadeverkningar vattenkraft har generellt på miljön i förhållande till energiutvinningen, menar Älvs.

Vidare vill Älvs peka på hur den utbyggda drivvattenföringen ger mer än obetydlig miljöpåverkan. Det finns två oreglerade utlopp för ”överskottsvatten”, dvs. det vatten som normalt ska rinna i huvudfåran. Därefter återfinns ett reglerbart utlopp för ”överskottsvatten”. Alla tre utloppen ligger drygt 200 meter uppströms utloppet från den av sökande angivna naturliga fåran. Tuben till kraftverket är beläget efter de tre ovan nämnda utloppen. Eftersom den ökade storleken på tuben som nu satts in ökar drivvattenföringen, jämfört tidigare tub med ett av sökande medgivet stryp på 600 mm, innebär det att differensen mellan dagens drivvattenföring och tidigare rann ut i någon eller alla av de tidigare nämnda utloppen för ”överskottsvatten”. Därmed kan konstateras att en drygt 200 meter lång del av naturfåran har ett minskat flöde på uppemot 2,75 m³/s. Detta medför försämrade konnektivitet och passerbarhet, minskad vattentäkt yta och minskade eller försämrade habitat samt större och oftare torrlagda ytor vilket ökar risken för infrysning i strömsträckan.

Förutom att detta strider mot förbudet mot försämring av miljö kvalitetsnormen anser Älvs att detta också med självklarhet innebär en mer än obetydlig miljöpåverkan och ansökan ska därför avslås.

Älvs lämnar i sitt slutanförande följande yttrande. Sävarån är skyddat mot vattenkraftsutbyggnad enligt 4 kapitlet 6 § MB vilket innebär att vattenkraftverk samt vattenreglering eller vattenöverledning för kraftändamål inte får utföras. Enligt bestämmelsens tredje stycke gäller detta dock inte vattenverksamhet som förorsakar endast obetydlig miljöpåverkan. Enligt uttalande i förarbete till MB bör tillstånd kunna lämnas för smärre åtgärder som hänför sig till en redan företagen utbyggnad, t.ex. ersättningsbyggnader till ett befintligt kraftverk och ombyggnader eller effektiviseringar, under förutsättning att inverkan på naturmiljön inte ökar i nämnvärd omfattning (prop. 1997/98:45 del 2 s. 41).

Dåvarande Regeringsrätten har vidare fastslagit att begreppet ”obetydlig miljöpåverkan” innebär att en mycket restriktiv bedömning av vattenföretagets tillåtlighet ska ske. Vid denna bedömning kan inte bortses från vare sig annan miljöpåverkan än sådan som uttryckligen har nämnts i förarbetena när älvsträckan skyddades eller sådana effekter på miljön som inte kan antas bli bestående (se RÅ 1993 ref. 44 och RÅ 2004 ref. 14).

Detta innebär enligt **Älvs** att bedömning av tillåtligheten enligt undantaget från gällande utbyggnadsförbud måste vara mycket restriktiv både avseende bestående och övergående inverkan från åtgärder och verksamheter ur alla aspekter.

Det undantag som finns i 4 kap. 6 § MB anger att förbudet inte gäller vattenverksamhet som orsakar endast obetydlig miljöpåverkan. Rekvisitet för undantag har ingen koppling mellan storleken på det område där verksamheten utgör en direkt påverkan och storleken på det skyddade området som helhet eller vattenförekomstens storlek. Sådan koppling finns till viss del vad gäller en vattenverksamhets påverkan på ekologisk status för vattenförekomster liksom möjligen vad gäller undantag från de generella krav som ställs för riksintresseområden enligt 4 kap. 1 § MB.

Det undantag som finns från det specifika riksintresset enligt 4 kap. 6 § MB avser dock graden av miljöpåverkan från vattenverksamheten som sådan och är inte kopplat mot det skyddade områdets storlek eller specifika naturvärden. Omfattningen är därmed inte avgörande utan graden av påverkan på miljön från verksamheten får inte vara annat än obetydlig i någon del av det utpekade området.

Lagstiftaren har nu genomfört viss ändring i förbudet mot vattenkraft i de utpekade områdena i syfte att klargöra undantaget i sista stycket. Nu gällande formulering anger tydligt att undantaget i sista stycket enbart avser åtgärder och åtgärden får inte medföra någon ökad negativ miljöpåverkan. **Älvs** är väl medvetna om att förevarande mål ska prövas enligt 4 kap. 6 § MB i dess lydelse före den 1 januari 2019. Dock bör regeringens proposition 2017/18:243 fungera som vägledning för tolkning av paragrafen eftersom den utgår från tidigare förarbeten. Domstolen bör med

andra ord ta i beaktning att lagstiftaren bedömt att syftet med 4 kap. 6 § MB kan uppnås om ingen ökad negativ miljöpåverkan förekommer.

När **Älvs** fick höra talas om den otillåtna utbyggnaden i det mot vattenkraftsutbyggnad skyddade vattendraget Sävarån blev vi som så många andra chockade. Med lite välvilja kunde det möjligen tänkas ha sin grund i okunskap, vilket dock saknar juridisk bäring då det alltid är en exploatörs ansvar att ta reda på de rättsliga förutsättningarna. Tilltaget visar alltså på en skriande brist på kunskap om vad för exploateringsverksamhet man bedriver och vilka konsekvenser detta får för naturmiljön. Därav följer att kunskapskravet, som givetvis måste omfatta mer än att kunna drifva kraftverket rent tekniskt, på ett mycket tydligt sätt visats inte uppfyllas.

Bolaget har inte på något sätt visat på en godtagbar anledning till att man helt framt struntade i förprövningen. Argumentet att man inte insåg att det krävdes ett tillstånd kan inte accepteras som godtagbar. **Älvs** har pekat på att sökande inte kunnat visa hur tidigare förhållanden på platsen varit, samt att den avledda vattenföringen är runt tio gånger större än den tidigare icke tillståndsgivna. Byggnationen i det mot vattenkraft skyddade vattendraget har skett utan obligatorisk förprövning, och strider därmed inte bara mot specifik lagtext utan också mot övergripande miljörättsliga principer som tagits fram för att skydda miljön i stort.

Slutligen vill vi också påminna om att skyddet i 4 kap. 6 § MB inte är vilket riksintresse som helst. Skyddet är lagstiftarens sätt att sätta punkt för en flera decennier lång politisk konflikt kring vattenkraftens utbyggnad i Sverige. Det är samma skydd rättsligt som de utpekade Nationalälvarna. **Älvs** menar att om samma olovliga utbyggnad skett i Torneälven, Kalixälven, Piteälven eller Vindelälven, hade det inte förbigåtts av samma tystnad som nu. Då det är exakt samma rättsliga skydd vi har där som i Sävarån, finns ingen anledning att bedöma ansökan på annat sätt än om utbyggnaden skett i någon av dessa älvar. Ett meddelande av tillstånd i detta mål skulle enligt Älvs förfela syftet med utbyggnadsförbudet och innebära att skyddet för våra Nationalälvar urholkas på ett sätt som inte lagstiftaren avsett.

Vidare menar Älvs att en ansökan om tillåtlighet enligt undantagsbestämmelsen i 4 kap. 6 § MB inte kan prövas enskilt utan att en adekvat bedömning av om tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB också görs, i det fall ansökta åtgärder och verksamhet – som i det aktuella fallet – ligger i ett område där båda bestämmelserna ska tillämpas. Detta eftersom krav på prövningsunderlag och bedömning av om tillstånd krävs samt prövningen av om tillstånd kan medges enligt 7 kap. 28 a § MB kräver en så pass ingående prövning och omfattande prövningsunderlag. Det är olämpligt att inte först avgöra om prövningsunderlaget är tillräcklig och om tillstånd krävs och om tillstånd kan medges enligt 7 kap. 28 a § MB innan prövning om undantag kan medges enligt 4 kap. 6 § MB.

Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl

Domstolen har utgått från nollalternativet som framgår under den rubriken. Den vattenföring som kraftstationen har drivits med är det som på naturlig väg har kommit i sidofåran fram till kraftstationen. Kapaciteten har som mest varit i storleksordningen 2,5 – 3 m³/s de första åren under 1940- och 1950-talen. En successiv minskning av drivvattenmängden har skett i takt med förändringar med inloppstuben och att turbinens funktion har försämrats med åren. Effekten och energiproduktionen har därmed också minskat med åren.

Avgörande för bedömning av påverkansgraden är förhållandena avseende vattenflödena i Sävaråns huvudfåra kontra sidofåran. Domstolen gör bedömningen att det inte är någon avsevärd skillnad i vattenregimen nu jämfört med tidigare och därmed finner domstolen att det därmed inte är en otillåten utbyggnad som har skett. Att effektuttaget och elproduktionen nu kan öka genom den effektivisering som har genomförts, kopplat med de försiktighetsåtgärder som föreskrivs i denna dom, ser domstolen som positivt utifrån den ökade nyttan som verksamheten kan ge framöver.

Allmänna hänsynsregler

Vad parterna har anfört

Lst anför att enligt de allmänna hänsynsreglerna ska en verksamhet bedrivas på ett sätt som minimerar dess negativa påverkan på miljön. Kroknäs kraftstations negativa påverkan på miljön skulle minska om de så kallade oreglerade utflödena läggs igen och om mängden vatten som avleds från huvudfåran begränsas enligt vårt förslag till minimitappning och övriga vattenhushållningsbestämmelser. Det faktum att bolaget inte vill täta utloppen innebär inte enbart att skadan på miljön blir större utan också att produktionen av el blir mindre. Detta påverkar den samhällsekonomiska bedömningen enligt 11 kap. 6 § MB. Vår uppfattning är att nyttan av verksamheten inte överskrider kostnaden om tillstånd ges enligt bolagets yrkanden. Kroknäs kraftstation är därför inte tillåtlig.

Mhn anser att sökande inte redovisar anläggningens miljöpåverkan på uppströms vandrande fisk kopplat till en onaturlig hydrologisk regim och problem med uppströms vandrande fisk i turbinfåran. Det redovisas inte heller vilka åtgärder som är tekniskt möjliga för att säkerställa att anläggningen och driften av denna inte utgör vandringshinder. Vidare anser nämnden att sökanden inte redovisar inte hur de löpande ska kontrollera vattenföringen i huvudfåran och vilka rutiner som ska finnas för hur kraftstationen ska stängas när det går för lite vatten i huvudfåran.

Kam vidhåller att redovisningen av hur verksamheten förhåller sig till de allmänna hänsynsreglerna och då särskilt 2 kap. 3 och 7 §§ MB är otillräcklig. Det går inte utifrån befintligt underlag utläsa att försiktighetsmått kommer att vidtas så att skadlig påverkan undviks så långt som möjligt och dessa försiktighetsmått motsvarar bästa möjliga teknik.

Bolaget anför att av 2 kap 3 § MB att försiktighetsmått ska vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Bestämmelserna i 2 kap 3 § MB är ett vitt begrepp som inte enbart avser fisk, utan även miljöer och människors hälsa i betydligt vidare perspektiv. Det helt överskuggande miljöproblemet idag är den pågående klimatför-

ändringen som drabbar både människors hälsa och miljön. Sökanden har sedan tidigare i ansökningshandlingarna behandlat klimatförändringarna. Elkraftproduktionen vid anläggningen bidrar positivt till minskade koldioxidutsläpp.

Vid Kroknäs kraftverk har den tidigare francisturbinen bytts ut mot en propellerturbin som är betydligt skonsammare mot de fiskar som mot förmodan skulle simma igenom intaget. Utbytet av turbin innebär en övergång till Bästa Möjliga Teknik (BMT) enligt bestämmelserna i 2 kap 3 § MB.

Man skulle kunna se på huvudfåran som en faunapassage med en minimitappning på 1,5 m³/s och där hela tiden 72 % eller mer av den totala vattenföringen passerar. När det gäller nedströmsvandrande laxsmolt så uttalade sig länsstyrelsens fiskerikonsulent Ulf Carlsson vid samrådsmötet att smolten går ytligt och följer huvudströmmen. Samtidigt uttalade han sig att den smolt som skulle komma in i sidofåran får en motström vid intaget och vänder om, så galleravståndet har inte någon betydelse, utan avståndet mellan stavarna kan utan vidare vara 30 – 35 mm. Övrig nedströmsvandrande fisk som kommer in i sidofåran (ej laxmolt) stoppas vid intaget till Kroknäs kraftverk av ett låglutande intagsgaller med ett galleravstånd på 20 mm. Vattenhastigheten mot gallret har vid högsta flöde beräknats till max 0,5 m/s. Vid hastigheter på 0,5 m/s och därunder uppges av fiskeexpertis att det inte ska vara någon risk för att fisk ska fastna på gallret. Från dammen och sidofåran finns dessutom två utlopp som gör att den fisk som mot förmodan kommer in i kanalen, kan ta sig ut till huvudfåran igen.

Kammarkollegiet har hänvisat till Havs- och Vattenmyndighetens (HaV) rapporter för BMT. Det är dock inte ett lagligt krav att HaV:s BMT-slutsatser ska följas, om man använder sig av sådan teknik som uppnår likvärdig eller bättre miljöeffekt, vilket sökande anser sig ha gjort i Kroknäs kraftverk. **Sökanden** uppfyller således mer än väl bestämmelserna i 2 kap 3 § MB. Kammarkollegiet har också hänvisat till 2 kap 7 § MB vilket inte har någon aktualitet i detta ärende. Av den åberopade lagparagrafen framgår att den tar sikte på *verksamhet eller åtgärd* som ger en ökad förorening eller störning och som kan antas på ett inte obetydligt sätt bidra till att en

miljökvalitetsnorm inte uppnås. Fortsatt drift av Kroknäs kraftverk utgör inte någon ökad förorening eller störning som kan antas på ett inte obetydligt sätt bidra till att en miljökvalitetsnorm som avses i 5 kap 2 § MB inte uppnås.

Sökanden har i ansökan föreslagit att en lämplig avledare för uppströmsvandrande fisk ska anordnas i utloppet från sidofåran. Placeringen av denna avbärare får dock inte störa den fisk som leker i utloppskanalen och bör därför ske i samråd med Länsstyrelsen eller annan fiskeexpertis. **Lst** anser att sökanden själv måste ge förslag på hur denna konstruktion kan se ut och var den kan placeras.

Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl

Domstolen gör bedömningen att den ansökta verksamheten, med de försiktighetsåtgärder som de föreskrivna villkoren i tillståndsbeslutet innebär, inte strider mot de allmänna hänsynsreglerna enligt 2 kap. miljöbalken.

Speciellt avseende vandringsmöjligheter för fisken så utgör kraftstationen ett vandringshinder och så har det varit åtminstone sedan nittonhundratalets början. Sidofåran nedströms kraftstationen är ett viktigt öringshabitat och regleringen av vattenflödet till sidofåran kommer att säkerställa att tillräckligt flöde alltid släpps igenom kraftstationen för att inte försämra förhållandena där. För fisk som kommer in i sidofåran på väg nedströms ska en flyktväg anordnas med därtill hörande flöde för fisken.

Riksintresse enligt 3 kap. 6 § miljöbalken

Vad parterna har anfört

Området är av riksintresse för naturvården. **Kam** bedömer att ansökan inte har redovisat påverkan på riksintresset utifrån ett korrekt nollalternativ. Eftersom nuvarande verksamhet bedrivs utan tillstånd får den sökta driften anses utgöra ändrad markanvändning.

Bolaget delar inte denna uppfattning. Kammarkollegiet saknar stöd för sin uppfattning. Kraftverket har funnits på platsen sedan år 1939 och en lagligförklaring kan

därför inte anses utgöra ändrad markanvändning. Som argument för att detta åberopas följande:

1. Marken har sedan 1800-talet använts för såg- och kvarnverksamhet.
2. Vid en lantmäteriförrättning år 1950 konstaterades att fastigheten var avsatt för att användas för industriella ändamål (el-kraft).
3. I ett köpebrev från när fastigheten avstyckades - godkänt och undertecknat av Umeå Domsaga samt distriktslantmätaren - fastställdes fastighetsgränsen mot kraftverkskanalen. Kanalen är alltså en giltig gräns och godtagen som helhet.
4. Kraftverket fick år 1964 statsbidrag för att ansluta de byar som fick elkraft från kraftverket till riksnätet. Detta betalades ut från kommerskollegiet via Länsstyrelsen.
5. Kroknäs Kraftstation AB anmälde till Länsstyrelsen i Västerbotten att rensningar och ombyggnationer skulle genomföras vid vattenkraftverket på fastigheten A i Sävarån, Umeå kommun. Länsstyrelsen beslutade 2009-10-15 att godkänna anmäld vattenverksamhet, avseende effektivisering av minikraftverket (535-8975-2009).
6. Länsstyrelsen beviljade i samma ärende även dispens från strandskyddsbestämmelserna.

Bolaget har i ingivna handlingar redovisat att lagligförklaringen och tillstånd för genomförda åtgärder samt fortsatt drift inte innebär någon förändrad användning av mark- eller vattenområde. Sökanden hänvisar till:

Citat från Naturvårdsverkets handbok 2005:5

Enligt Miljöbalken ska områden av riksintresse för naturvård, kulturmiljövård och friluftsliv skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada natur- eller kulturmiljön.

Dessa så kallade hushållningsbestämmelser har emellertid direkt verkan enbart vid prövning av exploateringsföretag som i lagens mening innebär ändrad markanvändning, till exempel att skogsmark ersätts av tätortsbebyggelse.

Vid fortsatt markanvändning av hittillsvarande slag har bestämmelserna endast en rådgivande funktion. Miljöbalkens 1 kapitel, 2 §, anger i vilka fall hushållningsbestämmelserna är tillämpliga.

Citat från Regeringens proposition 2005/06:182 s 140

Paragrafens andra stycke motsvarar den del av nuvarande 1 kap. 2 § som gäller tillämpningen av 3 och 4 kap. Ett förtydligande görs för att klarlägga att 3 och 4 kap. ska tillämpas vid all tillståndsprövning enligt 9 och 11 kap. samt vid anmälningspliktiga verksamheter enligt 9 kap. 6 §, 11 kap. 9 a § och 12 kap. 6 §. Bestämmelsen ska endast tillämpas när det gäller ändrad användning av mark- eller vattenområde.

Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl

Domstolen gör bedömningen att den ansökta verksamheten inte utgör en ändrad mark- eller vattenanvändning och verksamheten strider inte mot någon bestämmelse i 3 och 4 kap. miljöbalken.

Miljökvalitetsnormer

Vad parterna har anfört

Kam anför att sökanden inte på ett tillräckligt sätt har redovisat hur det ska undvikas att verksamheten medverkar till att en miljökvalitetsnorm inte följs. Det saknas exempelvis helt en diskussion kring frågan om vandringshinder, trots att det aktuella kraftverket anges i VISS och att det där behöver vidtas åtgärder i form av fiskväg, minimitappning/vatten i fiskväg och nedströms fiskpassage.

Bolaget bemöter med att i MKB redovisas att det inte sker någon reglering av Sävarån's huvudfåra. Anläggningen som ligger i en sidofåra utgör inte något vandringshinder i Sävarån utan endast i sidofåran. Kroknäs kraftverk utnyttjar en del av det vatten som naturligt strömmar in i sidofåran för kraftproduktion innan det strömmar tillbaka. Verksamheten vid Kroknäs bedöms utifrån detta faktum ha en mycket liten påverkan på hydrologin i Sävarån. De båda hydrologiska underpa-

rametrarna volymavvikelse och flödets förändringstakt bedöms också för hela vattenförekomsten ha hög status.

Precis som kammarkollegiet uppger så tas det berörda kraftverket upp i VISS. Det är dock inte det enda vandringshindret på den aktuella vattenförekomsten. Vattenförekomsten är hela 58 km lång och sträcker sig från utloppet ur Ytterträsket till mynningen i Kvarken. De problem med bl.a. konnektivitet som har bidragit till att vattenförekomsten ännu inte nått god ekologisk status kan inte tillskrivas Kroknäs kraftverk. Eftersom Kroknäs kraftverk dessutom är beläget i en sidofåra där aldrig mer än 28 % av det totala flödet passerar så är det alltid möjligt för fisk, bottenfauna och sediment att passera i huvudfåran. En uppströmsvandrande fisk har heller inga problem att hitta passagen eftersom flödet där är avsevärt större än vattenföringen i sidofåran. Kroknäs kraftverk kan därmed enligt sökanden inte ha någon del i vattenförekomstens konnektivitetsproblem. Sökanden menar att huvudfåran skulle kunna jämföras med en faunapassage.

Bolaget anför vidare att i MKB på sidan 28 och ff finns beskrivit hur de två biologiska kvalitetsfaktorerna fisk och bottenfauna bedöms ha en god ekologisk status. Den fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorn försurning bedöms ha en måttlig ekologisk status. Vattenförekomsten bedöms vara försurad och har kalkats sedan mitten av 80-talet. Den ekologiska statusen för hydromorfologi bedöms som måttlig. Parametern konnektivitet baseras på att det finns vandringshinder i vattenförekomsten eller i dess biflöden. Kvalitetsfaktorn hydrologisk regim bedöms ha måttlig ekologisk status vilket bygger på tre underparametrar, varav den första är specifik flödesenergi bedöms ha måttlig status på grund av att vattendraget har nyttjats som flottled. De andra två underparametrarna, volymavvikelse och flödets förändringstakt bedöms ha hög status vilket baseras på en jämförelse av modellberäknade data för naturlig och reglerad vattenföring.

Det morfologiska tillståndet bedöms ha måttlig ekologisk status. Bedömningen är ett genomsnitt av de morfologiska parametrarna vattendragsfårans form, bottensubstrat, kanter och strukturer i vattendrag. Samtliga dessa bedöms ha en måttlig

ekologisk status på grund av att vattendraget har nyttjats som flottled. Vattendragets närområde och svämplanets strukturer och funktion är ytterligare två underparametrar till morfologiskt tillstånd, dessa bedöms ha en måttlig status på grund av att området utgörs av aktivt brukad mark och/eller anlagda ytor.

Lst anför att det är viktigt att ett tillstånd till Kroknäs kraftstation inte försvårar uppfyllandet av miljökvalitetsnormen för vatten. Den risk vi ser kopplar främst till kraftverkets påverkan på möjligheten att genomföra en fullgod flottledsrestaurering av denna del av Sävarån. Det är mycket bra att sökande är positiv till att det genomförs en flottledsrestaurering i Långforsen. Däremot så delar vi inte deras uppfattning att en lagligförklaring och fortsatt drift av Kroknäs kraftstation, i dess nuvarande utformning, inte kommer att påverka flottledsrestaureringen. Vi ser främst två risker med verksamheten:

1. Att den minskar mängden vatten som är tillgänglig för resterande del av vattendraget.
2. Att den försvårar eller förhindrar möjligheten att ändra vattendragets form till ett mer ursprunglig utseende.

Genom att leda bort vatten från huvudfåran till sidofåran minskar vattenflödet på en sträcka på ca. 400 m. Detta innebär att den strömsatta ytan blir mindre vilket påverkar produktionen av strömlevande arter negativt. Beroende på hur stor vattenavledningen är kan den också innebära att sträckan blir svår att passera för fisk och andra akvatiska djur under delar av året.

En flottledsrestaurering i detta område skulle innebära att man öppnar upp delar av vattendraget som nu är avstängda av stenkistor, t.ex. blockerade sidofåror. För att återfå ett akvatiskt liv i dessa sidofåror krävs naturligtvis ett kontinuerligt vattenflöde. Om bolaget får tillstånd att avleda vatten till sidofåran enligt deras ansökan finns det under tider på året inte tillräckligt med vatten för att säkerställa ett kontinuerligt flöde i övriga sidofåror. Detta då vissa av de gamla sidofåroarna ligger på sträckan mellan intaget och kraftstationsutloppet. Förutom att öppna upp sidofåror behöver andra justeringar göras för att återställa vattendragets struktur och funktion.

Det är mycket möjligt att justeringar behöver ske i anslutning till sidofårans början, vilket kommer att påverka vattnets flödesmönster. Om bolaget får tillstånd att avleda vatten utifrån hur vattendraget ser ut idag kommer återställningsarbetet att begränsas och nyttan med åtgärden minska avsevärt.

Utifrån vad **Lst** anfört ovan anser vi att en lagligförklaring och tillstånd till Kroknäs kraftstation kommer att försvåra uppfyllande av miljökvalitetsnormen för vatten.

Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl

Domstolens bedömning är att verksamheten vid kraftstationen inte försämrar eller försvårar möjligheten att uppnå miljökvalitetsnormerna. Den föreskrivna regleringen av vattenflödena, som kommer att ske till förmån för huvudfåran i framtiden, är en gynnsam faktor. Eftersom kraftstationen ligger i en sidofåra till Sävarån utgör inte anläggningen något vandringshinder för fisken i Sävarån. En framtida flottleds-återställning av Sävarån på sträckan förbi kraftstationen försvåras inte av att verksamheten vid kraftstationen medges ett tillstånd enligt domstolens bedömning.

Natura 2000

Vad parterna har anfört

Kam anför följande. Tillståndskravet är formulerat i mer allmänna ordalag än tillståndsprövningsregeln i 7 kap. 28 b § MB i syfte att kunna fånga upp verksamheter och åtgärder som typiskt sett kan innebära en sådan påverkan. Det vidare begreppet miljö, innefattar inte bara utpekade naturtyper och arter utan även miljö i en vidare bemärkelse, naturmiljö. Försiktighetsprincipen gäller vid osäkerhet. Redan risk för påverkan på ett Natura 2000-område medför alltså att tillstånd ska sökas enligt 7 kap. 28 a § MB.

Kam vidhåller uppfattningen att verksamheten ska prövas mot Natura 2000-bestämmelserna. Även här ska bedömningen utgå från ett korrekt nollalternativ. Vad gäller tolkningen av övergångsbestämmelserna hänvisar Kammarkollegiet till Naturvårdsverkets handbok, *Förutsättningar för prövningar och tillsyn i Natura 2000-områden, 2017:1*. Kammarkollegiet hänvisar särskilt till skrivningen i 2.2.3.4.

”Naturvårdsverkets bedömning är att eftersom den bakomliggande tanken med övergångsbestämmelsen var att pågående verksamheter redan har prövats och funnits vara i överensstämmelse med Natura 2000-reglerna kan inte bestämmelsen åberopas om en verksamhet saknar tillstånd. När det gäller sådana verksamheter, t. ex ett vattenkraftverk som drivs utan tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken och 11 kap. miljöbalken, bör tillsynsmyndigheten enligt etablerad praxis från Mark- och miljööverdomstolen förelägga om tillståndsprövning.

I samband med att tillstånd enligt 9 kap. eller 11 kap. miljöbalken söks ska verksamhetsutövaren även söka tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken om verksamheten på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område.”

Bolaget menar att denna tolkning av övergångsbestämmelserna har gjorts utifrån det nya rättsläget som gäller för vattenkraftverk efter år 2012 när de s.k. Gisslarbodomarna kom. Vid tidpunkten då övergångsbestämmelserna skrevs rådde ett annat rättsläge nämligen att urminnes hävd, privilegiebrev och häradsdomar ansågs likställt med ett tillstånd för verksamheten.

Sökanden hänvisar i denna fråga till Statens offentliga utredning 2002:107. *”Det saknas enligt svensk rätt möjlighet för andra än ägaren och verksamhetsutövaren att framtvinga en tillståndsprövning av vattenverksamhet som skulle vara tillståndspliktig om den påbörjades idag men som är laglig genom att den tillkom före 1983 års vattenlag. Till skillnad mot vad som gäller för miljöfarlig verksamhet kan tillsynsmyndigheten inte förelägga en verksamhetsutövare att ansöka om tillstånd”* (SOU 2002:107 s 184). När övergångsbestämmelserna skrevs fanns det alltså inga anläggningar som ansågs sakna tillstånd och därför ska det enligt sökanden inte vara möjligt att i efterhand lägga in en sådan tolkning av bestämmelserna.

Ur avsnitt 7.1.4 (s. 49–50) i Prop. 2000/01:111. *”För verksamheter som påbörjats innan lagändringarna trätt i kraft bör därför inte krävas att tillstånd söks enligt 7 kap. 28 a §. Däremot finns en möjlighet för tillsynsmyndigheten att ingripa om en pågående verksamhet i undantagsfall skulle kunna leda till att skyddet inte tillgodoses.”*

Sökanden har utifrån dessa förutsättningar gjort bedömningen att en fortsatt drift av Kroknäs kraftverk inte strider mot bevarandemålen för naturtypen. Sökanden bedömer vidare att fortsatt drift av Kroknäs kraftverk inte heller äventyrar gynnsam bevarandestatus för de arter som Natura-2000 området avser att skydda. Det sker inte någon reglering av vattnet Sävaråns huvudfåra där det mesta av Sävaråns flöde går. Sidofåran där Kroknäs kraftverk ligger är inte klassad som ett Natura 2000-habitat. På sidan 32 – 33 i MKB har de värden som ingår i Natura 2000-området beskrivits utförligt.

Älvs framhåller att Natura 2000-tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB krävs i förevarande mål. Tillståndskravet enligt 7 kap. 28 a § MB aktualiseras när en verksamhet eller åtgärd kan påverka miljön i ett Natura 2000-område på ett betydande sätt. Tillståndskravet i 28 a § är formulerat i mer allmänna ordalag än tillståndsprövningsregeln i 7 kap 28 b § MB i syfte att kunna fånga upp verksamheter och åtgärder som ”typiskt sett” kan innebära en sådan påverkan. Uttrycket ”kan påverka” innebär att det är frågan om en riskbedömning där det inte behöver vara klarlagt att det blir ”en betydande påverkan på miljön”. Bedömningen om en påverkan är betydande eller inte avgörs av både åtgärdens karaktär och områdets känslighet. Av de svenska förarbetena följer att om det finns en sannolikhet för att en verksamhet eller åtgärd kan få betydande konsekvenser för ett Natura 2000-område ska den som avser att utöva verksamheten eller vidta åtgärden se till att den nödvändiga bedömningen görs och få den prövad. Vid osäkerhet bör försiktighetsprincipen tillämpas och en prövning ske.

Av etablerad praxis framgår också att det inte behöver klarläggas att ett projekt har en betydande miljöpåverkan på ett Natura 2000-område för att en tillståndsprövning enligt 7 kap. 28 a § MB ska ske, utan en sådan prövning ska göras så snart det är troligt att det finns en sådan påverkan (NJA 2013 s. 613 p.10 och EU-domstolens dom den 7 september 2004 i mål C-127/02, p. 41-44, Waddenzee). EU domstolen uttalade i Waddenzee-domen att ”...en sådan risk (anses) föreligga när det på grundval av objektiva kriterier **inte kan uteslutas** (**Älvs** markering) att nämnda plan/projekt har en betydande påverkan på det berörda området...”. Praxis från EU-dom-

stolen visar också att relativt obetydliga projekt aktualiserar tillståndsplikten. EU-domstolen ansåg exempelvis att utbyggnaden av två nya hål på en golfbana i ett Natura 2000-område i Österrike skulle medföra stor risk för att den existerande kornknarrspopulationen påverkades negativt av projektet. Därför kunde projektet endast godtas under de förutsättningar som anges i art. 6(4) habitatdirektivet, dvs. motsvarande 7 kap. 28 b § MB. Några sådana förutsättningar kunde domstolen inte finna, varför Österrike fälldes för fördragsbrott.

I svensk praxis finns t ex Torsviken (Mark- och miljööverdomstolen dom den 2014-10-14 i M 10231-13) och Västra Torsö (Mark och miljööverdomstolens dom i mål M 9538-11) från vilket följande framgår på sidan 3–4 i Mark- och miljööverdomstolens dom; ”det räcker med att det finns en risk för betydande påverkan” och ”...även om det område som direkt påverkas kan synas ringa till sin storlek bör en prövning enligt 7 kap.28 b § miljöbalken ske...”.

Vidare är det inte verksamhetens lokalisering utan verksamhetens effekt/påverkan på Natura 2000-områdets värden som är avgörande för om tillståndskravet i 28 a § aktualiseras. Tillståndskravet gäller oberoende av Natura 2000-områdets avgränsningar, vilket innebär att tillståndskravet aktualiseras såväl för verksamheter och åtgärder som bedrivs eller vidtas i eller utanför ett sådant område. Med beaktande av försiktighetsprincipen följer att tröskeln för när det är troligt att en verksamhet eller åtgärd typiskt sett kan påverka miljön är ställd väldigt låg.

Älvs framhåller avslutningsvis huvudsakligen följande i sitt slutanförande. De åtgärder som vidtagits med ändring av Kroknäs vattenkraftverk efter år 2010 innebär en betydande effekttökning som endast kan åstadkommas genom att en betydligt större mängd vatten avleds genom kraftverket vid givet tillfälle, d.v.s. genom en ökad utbyggnadsvattenföring. Denna ökade utbyggnad i Kroknäs vattenkraftverk medför följaktligen motsvarande reducering av vattenflödet mellan avledningspunkten och åns sammanflöde med vattnet från kraftverkets utloppskanal.

Denna vattenavledning påverkar i sin tur bl.a. hydrologi, täckningsgrad, vattendjup och passerbarhet i område utpekade som Natura 2000.

De åtgärder som utan tillstånd har genomförts efter år 2010 innebär även i sig att arbete med att ändra anläggningens utformning även de direkt har påverkat område utpekade som Natura 2000.

Sökanden har framställt att *om domstolen finner det nödvändigt hemställs även att prövning sker och tillstånd ges enligt 7 kap. 28 a § MB*. Emellertid så ska en miljökonsekvensbeskrivning enligt 6 kap. 20 § MB finnas i en ansökan om tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB. Den miljökonsekvensbeskrivning som ska ingå i en ansökan om tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB ska alltid innehålla uppgifter som behövs för prövningen enligt 7 kap. 28 b § och 29 § MB. Syftet med den utredningsplikt som framgår av 6 kap. 20 § MB är följande (**Älvs** kursiv):

”När det gäller skyddet för särskilda skydds- och bevarandeområden *bör alla oklarheter om dessa bedömningskrav undanröjas*. Därför bör det tydligt framgå av miljöbalkens bestämmelser om miljökonsekvensbeskrivningar att en sådan beskrivning ska göras i ärenden om tillstånd för en verksamhet eller åtgärd *som kan antas komma att påverka miljön i ett särskilt skydds- eller bevarandeområde*. Därför föreslås en komplettering i 6 kap. 1 § miljöbalken. Lydelsen av 6 kap. 7 § gör att ett förtydligande behövs där också. Ett tillägg föreslås i paragrafens tredje stycke. Tillägget innebär att en miljökonsekvensbeskrivning *alltid ska innehålla* de uppgifter som behövs för att pröva ett tillstånd utifrån de förutsättningar som gäller för de särskilda skydds- och bevarandeområdena.”

Skyddet bygger följaktligen på att redan när en miljökonsekvensbeskrivning upprättas för en åtgärd/verksamhet som är tillståndspliktig enligt 9, 11, 12 osv. kap. MB och som kan antas påverka ett Natura 2000-område, ska den innehålla den utredning som behövs för en bedömning av påverkan på livsmiljön/arterna. Utredningsskyldigheten inträder alltså i ett tidigare skede (kunskapsläge) än den särskilda tillståndsplikt som enligt 7 kap. 28 a § MB gäller för åtgärder/verksamheter som kan medföra påverkan av betydelse i ett sådant område. Man kan säga att kunskapsläget vid den tidpunkten är sådant att man fortfarande inte kan bedöma om det föreligger

tillståndsplikt eller inte. Detta är en ordning som skiljer sig från den normala i miljöbalken, där ju utredningskravet utlöses av att någonting är tillståndspliktigt. Det behövs i dessa fall följaktligen inte någon utredning för att bedöma om tillståndsplikt föreligger eller ej. Som framgått ovan, är däremot tillståndsplikten i 7 kap. 28 a § MB utformad utifrån (en risk för) en effekt i naturen, att en åtgärd/verksamhet i eller utanför ett förtecknat område *på ett betydande sätt kan påverka miljön* i detta.

Avseende vilket underlag som ska ingå i en sådan MKB anges följande i Naturvårdsverkets Handbok 2017:1;

”I miljökonsekvensbeskrivningen ska de direkta och indirekta effekterna som verksamheten, ensam eller tillsammans med andra pågående eller planerade verksamheter eller åtgärder, kan medföra på naturvärdena i Natura 2000-området identifieras, om möjligt kvantifieras och beskrivas. Syftet är att verksamhetsutövaren ska ta fram ett beslutsunderlag som möjliggör en bedömning om verksamheten kan tillåtas enligt 7 kap 28 b § miljöbalken. Miljökonsekvensbeskrivningen bör avse verksamheten eller åtgärdens påverkan på den livsmiljö eller art som pekats ut. Det är viktigt att den möjliggör en bedömning av om verksamheten kommer att skada naturtyperna eller orsaka en betydande störning på arterna och bör beskriva hur verksamheten kan påverka området som helhet betraktat, områdets ekologiska struktur och funktion och dess motståndskraft. Vägledning för vad som typiskt sett kan utgöra en påverkan framgår av de art- och naturtypsvisa vägledningar som Naturvårdsverket tagit fram (finns på Naturvårdsverkets webb). Dessa är dock generella och inte specifika för de enskilda områdena. I bevarandeplanerna kommer mer områdesspecifik information om vad som kan skada/störa att anges. /.../ I MKB:n ska möjliga kumulativa effekter inom hela det område inom vilket en påverkan kan ske på Natura 2000-värdena redovisas.”

I aktuellt mål framställdes emellertid inte yrkande om tillstånd enligt 7 kap 28 a § MB i den ansökan som gavs in till mark- och miljödomstolen och den MKB som upprättats för ifrågavarande ansökan har inte heller innehåll för en prövning av tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB.

Mark- och miljööverdomstolen har i flera fall gjort bedömningen att utredningen varit alltför bristfällig för att kunna avgöra om åtgärden/verksamheten varit till-

ståndspliktig enligt Natura 2000 - reglerna eller inte. I några fall har sökanden förelagts att komplettera miljökonsekvensbeskrivningen i Miljööverdomstolen, i andra har målen återförvisats till miljödomstolen.

HD har i NJA 2013 s 613 fastslagit att en prövning inte svarar mot kraven enligt art- och habitatdirektivet, om den innehåller brister eller saknar fullständiga, exakta och slutliga bedömningar och slutsatser. Det ska vara möjligt att skingra varje rimligt vetenskapligt tvivel i fråga om de planerade arbetenas påverkan på området. (Se även målet Waddenvereniging och Vogelbeschermingsvereniging, punkterna 53-56, Alto Sil-målet, punkt 100, och dom den 11 april 2013 i mål C-258/11, Sweetman, punkterna 41 och 45.) Tillståndsprövningen ska sålunda omfatta alla de effekter som den sökta verksamheten kan få på Natura 2000-området. Detta måste i sin tur anses innebära att en samlad bedömning ska göras i något skede av prövningen, och att denna bedömning ska vara fullständig, exakt och slutlig. Ett tillstånd förutsätter att myndigheten kan väga in verksamhetens alla aspekter och samlat pröva återverkningsarna på det skyddade området.

Prövningsunderlaget från sökanden saknar enligt Älvs uppgifter som skingrar varje rimligt vetenskapligt tvivel i fråga om de åtgärder som vidtagits vid utbyggnaden av vattenkraftverket efter 2010 eller en sådan beskrivning av den redan pågående verksamhetens påverkan på miljön. Med anledning av det bristfälliga underlaget avseende åtgärdernas och verksamhetens påverkan på miljön anser Älv att ansökan ska avslås alternativt avvisas då prövningsunderlaget inte medger en prövning av tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB och därmed heller inte – en på vetenskaplig grund – adekvat bedömning att sådant tillstånd inte skulle krävas.

Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl

Domstolen delar bedömningen av att verksamheten ska prövas mot Natura 2000-bestämmelserna och att tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken söks. Domstolen finner att verksamheten inte påverkar bevarandestatusen för de arter som avses att skyddas på ett märkbart sätt och skadar inte den livsmiljö i området som avses att skyddas. Därmed bedömer domstolen att tillstånd kan ges enligt paragrafen.

Flottledsrestaurering

Vad parterna har anfört

Lst anför att det är viktigt att framför allt lax och havsöring kan passera så ostört som möjligt så arterna på bästa sätt kan nyttja lek- och uppväxtområden uppströms. För att minimera problem som att uppvandrande fisk riskerar att vandra upp i utloppskanalen och bli hindrade av kraftverket måste det dominerande flödet alltid passera i huvudvattendraget. Vid utvandring följer de också i huvudsak det högsta flödet och därför är det viktigt att en stor andel vatten går i huvudfåran så de inte passerar turbinen. Avledning av vatten påverkar också produktionsytan i huvudfåran. Även den tidigare flottledsrensningen påverkar detta genom kanalisering etc. För att förbättra förutsättningarna för fisk och andra vattendjur behövs en flottledsrestaurering av hela Långforsen så att produktionsarealerna ökar. Med ett mer varierat vattendjup kan det delvis kompensera för att vatten avleds till kraftverket. Även andra sidofåror kan behöva öppnas upp. **Lst** menar att ett tillstånd för att bedriva Kroknäs kraftstation får inte försvåra möjligheten till att restaurera Sävarån från den flottningsverksamhet som pågått. Detta är en aspekt som behöver vägas in i den samhällsekonomiska bedömningen enligt 11:6 § MB.

I slutanförandet framhåller **Lst** att Sävarån i denna del måste restaureras från de skador som uppkom under flottningssepoken för att det ska vara möjligt att nå miljö kvalitetsnormen för vatten. En flottledsrestaurering innebär bland annat att vattendraget breddas och att sidofåror öppnas upp, vilket medför att bottenytan ökar och att det därmed krävs ett större vattenflöde för att uppnå en bra biologisk funktion.

Bolaget är mycket positiv till att det genomförs flottledsrestaureringar i Långforsen som kan förbättra förutsättningarna för fisk och vattenlevande djur. En lagligförklaring och fortsatt drift av Kroknäs kraftverk kommer inte att påverka möjligheten att genomföra restaureringsåtgärder.

Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl

Med de villkor som föreskrives i detta tillståndsbeslut ser inte domstolen några försvårande omständigheter för att i framtiden utföra flottledsrestaureringar i Sävaråns huvudfåra i denna del.

Samhällsekonomisk bedömning

Vad parterna har anfört

Bolaget har i sin ansökan lämnat en redogörelse för den samhällsekonomiska bedömningen och funnit att verksamheten är tillåten utifrån den aspekten.

Älvs anför att den samhällsekonomiska bedömningen enligt 11 kap. 6 § MB i den äldre men fortfarande i detta mål gällande bestämmelsen, visar att kraftverket efter 40 år går med förlust på cirka 440 000 kr.

Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl

Domstolen gör bedömningen att den samhällsekonomiska beräkningen som sökanden har redovisat är godtagbar. Fördelarna med kraftproduktionen vid kraftverket är större än kostnaderna och olägenheterna.

Tillstånd och villkor

Vad parterna har anfört

Lst har i ett tidigare yttrande framfört att det är möjligt att ge tillstånd till Kroknäs kraftstation om tillståndet förenas med de villkor som länsstyrelsen har föreslagit (se nedan). Utgångspunkten för detta ställningstagande var vår uppfattning av nollalternativet med beaktande av praxis och vad som är rimligt för den aktuella anläggningen och platsen. Dvs. med avstamp i vårt nollalternativ och med våra förslag på villkor så gjorde vi bedömningen att ett tillstånd till Kroknäs kraftstation skulle orsaka mindre än en obetydlig miljöpåverkan. Verksamheten skulle därmed vara tillåtlig utifrån bestämmelserna i 4 kap. 6 § MB.

Vår tanke kring nollalternativet var att avledningen till kraftstationen upphörde och att anläggningsdelarna togs bort så att det inte längre fanns ett vandringshinder i sidofåran. Vi utgick också från att prövningen gällde samma avledning från Sävaråns huvudfåra som den som sker idag. Under huvudförhandlingen, och i efterföljande skrivelser från Älvräddarna, har det dock framkommit information som visar att det i själva verket kan ha skett en väsentlig utökning av avledningen från Sävarån. Enligt Älvräddarna var den tidigare avledningen ca 0,3 m³/s medan den sökta avledningen genom turbin är 3 m³/s. Avledningen till sidofåran är dessutom ännu större vid nuvarande förhållande då en stor andel av vattnet som går in i sidofåran inte går genom turbinen. Det är dock oklart hur detta förhållande ändras med bolagets reviderade förstahandsyrkande.

I samband med förberedelsen till huvudförhandlingen, och genom uppgifter som lämnades av sökande vid huvudförhandlingen, har det också framkommit att intaget till tuben till kraftstationen låg ca 25 m in i sidofåran. Detta, i kombination med Älvräddarnas uppgift om ett mindre flöde genom turbinen, innebär att avledningen från Sävaråns huvudfåran kan ha ökat mycket kraftigt på senare tid. Om det som ska prövas i detta mål i själva verket är en kraftigt utökad avledning av vatten från Sävaråns huvudfåra anser vi att ett tillstånd till Kroknäs kraftstation skulle ge upphov till mer än en obetydlig miljöpåverkan, även med våra villkorsförslag. Verksamheten skulle därmed inte vara tillåtlig utifrån bestämmelserna i 4 kap. 6 § MB.

Kam anför följande. Effekten av att inte kunna lagligförklara en anläggning blir att denna, tillsammans med den verksamhet som bedrivs, i sin helhet ska prövas enligt reglerna i miljöbalken, och här uppkommer frågan huruvida en anläggning med tillhörande verksamhet skulle få tillstånd då den är förlagd till ett skyddat vattendrag, en s.k. 4:6-sträcka. Lagen kräver att verksamheten inte får åstadkomma mer än obetydlig miljöpåverkan, vilket knappast kan sägas vara fallet i detta mål.

I denna del ansluter sig Kammarkollegiet till länsstyrelsens reviderade inställning i målet, dvs. att verksamheten ej är tillåtlig utifrån bestämmelserna i 4 kap 6 § MB då den ger upphov till mer än obetydlig miljöpåverkan. Kammarkollegiets och läns-

styrelsens, inställning baseras på den kraftigt ökade avledningen av vatten från Sävaråns huvudfåra som Älvräddarna pekat på.

Även om anläggningsdelarna hade kunnat lagligförklaras ska enligt förarbetena till miljöbalken (se författningskommentaren till 17 § MP, prop. 1997/98:45 Del 2 s. 390 f.) den bedrivna verksamheten tillståndsprövas enligt miljöbalken. Här blir återigen ovannämnda resonemang aktuellt: Sävarån är ett skyddat vattendrag och en verksamhet kan endast tillåtas om den inte förorsakar mer än obetydlig miljöpåverkan.

Bolaget framhåller att Kammarkollegiet tycks ha missat att det finns ett flertal avgörande (som tidigare har åberopats i målet) i Mark- och miljööverdomstolen som har fastlagt 0-alternativet i samband med lagligförklaring. Lagligförklaring av Kroknäs kraftverk innebär inte någon förändring av tidigare förhållanden, utan är snarare en förbättring, särskilt med beaktande av de villkor som Sökanden påtar sig. Det är således felaktigt när det hävdas att kraftverket skulle förorsaka mer än obetydlig miljöpåverkan.

De villkor som **Lst** har föreslagit tidigare, med justeringar gjorda, och som länsstyrelsen ansåg vara en förutsättning för att tillstånd skulle kunna ges är följande:

1. Det ska alltid släppas en minimitappning på 2,5 m³/s i Sävaråns huvudfåra, eller tillrinningen om den är lägre. Avledningen av vatten från huvudfåran till sidofåran där kraftstationen är belägen får dessutom inte överskrida 20 % av flödet i huvudfåran. Det ska rinna ett vatten genom sidofåran och storleken på flödet ska bestämmas under en provotid.
2. Avledningen av vatten från huvudfåran till sidofåran där kraftstationen är belägen får inte överskrida 3 m³/s.
3. Det ska finnas fungerande anordningar som säkerställer att fisk på sin nedströmsvandring passerar kraftverket utan att gå genom turbinen. För detta behövs ett galler och en flyktväg samt att det släpps en tillräcklig mängd vatten i flyktvägen. Placering och utformningen av anläggningen samt hur mycket vatten som ska gå i flyktvägen behöver utredas ytterligare.
4. Bolaget ska anlägga en regleringsanordning i början av sidofåran där kraftstationen är belägen som gör det möjligt att styra hur mycket vatten som går in i fåran. Senast 6 månader efter att tillståndet vunnit laga kraft ska bolaget redovisa till tillsynsmyndigheten hur regleringsanordningen ska utformas

- och anläggas. Tillsynsmyndigheten får besluta om de villkor som behövs gällande utformning och anläggning av regleringsanordningen.
5. Bolaget ska installera ett kontrollsystem för att säkerställa och kontrollera minimitappningen och övriga vattenhushållningsbestämmelser. Kontrollsystemet ska tas fram av en person med relevant sakkunskap och erfarenhet av att installera liknande system. Senast 6 månader efter att tillståndet vunnit laga kraft ska bolaget redovisa till tillsynsmyndigheten hur kontrollsystemet ska utformas och installeras.
 6. Kontrollsystemet för att säkerställa och kontrollera minimitappningen och övriga vattenhushållningsbestämmelser ska vara i drift senast 18 månader efter att tillståndet vunnit laga kraft, om inte tillsynsmyndigheten medger annat.
 7. Bolaget ska under de första fem åren efter att kontrollsystemet installerats redovisa data som visar att minimitappning och övriga vattenhushållningsbestämmelser följs. Redovisningen ska lämnas in senast den 1 maj varje år.
 8. De uppgifter som behövs för att visa att minimitappningen och övriga vattenhushållningsbestämmelser följs ska sparas i minst 10 år. Uppgifterna ska ha en detaljeringsgrad som gör det möjligt att utläsa flödesuppgifterna på åtminstone timbasis.

Lst anser att det är mycket viktigt ur miljösynpunkt att det finns villkor som begränsar avledningen av vatten från Sävarån, särskilt vid lägre flöden. Detta är viktigt för att säkerställa fiskvandringen och vattendragets ekologiska funktion. När det gäller vattendragets ekologiska funktion är storleken på den strömsatta ytan av betydelse då det bland annat påverkar produktion av strömlevande arter som t.ex. dag- och nattsländor. Dessa arter utgör i sin tur föda för andra djur. Som vi framfört tidigare är det nödvändigt att säkerställa ett visst vattenflöde i Sävaråns huvudfåra för att Kroknäs kraftstation inte ska äventyra möjligheten att nå miljö kvalitetsnormen för vatten kopplad till morfologisk påverkan, främst rätningar och rensningar efter flottningen.

Bolaget har under huvudförhandlingen arbetat igenom sina yrkanden och villkorsförslag och lämnat de förslag som nu framgår under YRKANDEN M.M. i inledningen av denna dom. **Lst** yttrar sig över de nya förslagen och anför att de står fast vid att avstyrka bolagets förstahandsyrkande, även med de nya justeringarna som innebär att dammgenombrottet ska läggas igen samt att bolaget ska anlägga en flyktväg. **Lst** avstyrker även bolagets andrahandsyrkanden. De villkor som bolaget presenterar är inte tillräckliga för att begränsa den negativa påverkan på miljön.

Vidare yrkar **Lst** också att domstolen förordnar en sakkunnig som deltar i prövotidsutredningarna, lämpligtvis Fiskeutredningsgruppen vid Länsstyrelsen Norrbotten. **Lst** lämnar följande motiveringar till ställningstagandena:

Bolagets reviderade förstahandsyrkanden

Bolaget har förtydligat och gjort lite justeringar av sitt förstahandsyrkande. De önskar nu tillstånd att laga dammgenombrottet och att anlägga en flyktväg för fisk genom överfallströskeln eller via nödutskovet. Det justerade yrkandet innebär att det blir lite tydligare kring anläggningsdelarnas utformning. Det kvarstår dock så omfattande osäkerheter kring verksamhetens utformning och vilken vattenmängd som bolaget har rätt att avleda från huvudfåran att vårt tidigare uppfattning kvarstår. Dvs. om bolaget får tillstånd enligt sitt förstahandsyrkande så kommer det att vara nästintill omöjligt att tillsyna verksamheten. I övrigt hänvisar vi till vad vi tidigare framfört i saken.

Särskilt om förslaget gällande flyktvägen

Bolaget vill nu anlägga en flyktväg för fisk eftersom fiskens möjlighet att vandra ut genom dammbrottet försvinner i och med att dammbrottet lagas. Det är positivt att bolaget vill anordna en flyktväg men vi är ytterst tveksamma till att den lösning som de föreslår kommer att fungera i tillräckligt hög grad för att flyktvägen ska fylla sin funktion. För att en flyktväg ska fungera måste fisken hitta öppningen på röret genom någon form av styrningsmekanism. Detta kan vara en fysisk/mekanisk styrning eller en beteendestyrning. Den föreslagna lösningen med ett rör i dammen eller vid nödutskovet saknar styrning. Det är därför tveksamt hur stor andel av fisken som faktiskt kommer att hitta till flyktvägen. Den föreslagna lösningen kan därför inte anses uppfylla kravet på bästa möjliga teknik.

Bolagets andrahandsyrkande

Bolagets andrahandsyrkande består av förstahandsyrkandet i kombination med villkor och tillstånd att anlägga en regleringsanordning. Villkoren utgör en omarbetning av de villkorsförslag som vi framförde i vårt yttrande den 7 september 2018.

Synpunkter på bolagets villkorsförslag

Bolagets villkorsförslag är mycket otydligt skrivna och lämnar öppet för olika tolkningar. Vi tror t.ex. att bolaget inte har för avsikt att avleda mer vatten än 0,2 m³/s när flödet i Sävarån är under 3 m³/s, men villkoret är inte formulerat på detta sätt (villkor 3). Detta innebär att det i bolagets förslag saknas villkor som begränsar avledningen från Sävarån vid flöden under 3 m³/s. En annan otydlighet är att bolaget i villkor 3 säger att de bara behöver avleda en mini-

mitappning på 0,2 m³/s till sidofåran när vattenflödet i Sävarån är mindre än 3 m³/s. Detta villkor borde även gälla vid flöden över 3 m³/s i Sävarån. Vi förstår att bolaget genom sin kraftstationsdrift oftast kan säkerställa att det rinner mer än 0,2 m³/s i den nedre delen av sidofåran vid flöden över 3 m³/s, men det är inte tillräckligt.

I övrigt har **Lst** följande synpunkter på bolagets villkorsförslag:

- *Villkor 2:* som vi framfört ovan så anser vi att bolagets förslag på flyktväg löper stor risk att inte fungera. Bolaget behöver därför göra mer utredningar för att hitta en bra lösning på hur avledningen av fisk ska säkerställas. I samband med denna utredning kan man bestämma vilken mängd vatten som ska gå i flyktvägen. Om detta inte kan lösas i det pågående målet så borde det åtminstone hanteras separat från ev. övrig provotid. Vi anser att det är rimligt att bolaget i sådana fall redovisar ett förslag på utformning av avledare och flyktväg till domstolen inom ett år för fastställande av villkor kring detta.
- *Villkor 3:* Vi är tveksamma till att bolaget under provotiden ska se till att det alltid går 0,2 m³/s i sidofåran. Det kan vara direkt olämpligt att avleda denna vattenmängd vid låga flöden, t.ex. flöden under 1 m³/s.
- *Villkor 4:* det är särskilt viktigt att avledningen inte är mer än 20 % vid låga flöden, därför är bolagets villkorsförslag inte lämpligt. Det finns ingen utredning som visar att man säkerställer fiskvandringen och att den vattentäckta ytan i huvudfåran är tillräcklig om man avviker från 20 %-regeln vid flöden över 8 m³/s. Till exempel så kan bolaget enligt nuvarande förslag avleda 3,05 m³/s när det går 8,1 m³/s i Sävarån, vilket utgör nästan 40 % av det totala flödet i Sävarån. Vi anser att vårt villkorsförslag ska gälla om inte bolaget under en provotid kan visa att kravet på att endast ta 20 % av flödet är orimligt. Innan detta sker måste försiktighetsprincipen gälla.
- *Villkor 5:* Det kan vara lämpligt med en provotid på 5 år ifall man under denna tid begränsar avledning av ”minimitappningen” enligt villkor 3 vid riktigt låga vattenflöden. Som vi framfört ovan anser vi att alla utredningar under provotiden ska ske i samråd med en av domstolen utsedd fiskesakkunnig. Vi ser annars ingen anledning att specificera att det ska ske samråd med en fiskesakkunnig då det ligger på bolaget att säkerställa att de anlitar den kompetens som behövs för uppdraget.
- *Villkor 7:* Vi anser att detta villkor är olämpligt. Det räcker att ange att tillsynsmyndigheten har möjlighet att medge förlängning kopplat till villkor 1 och 6. Det är inte lämpligt att det i ett villkor står att bolaget ska ges möjlighet till förlängd tid, huruvida detta är lämpligt avgörs istället av tillsynsmyndigheten.

Bolaget bemöter länsstyrelsens yttrande och anser att den *flyktväg* som föreslagits (villkor 2) kommer att fungera utmärkt för det fåtal fiskar och smolt som förirrar sig in i sidofåran. Enligt uppgifter som Sökanden tidigare hänvisat till anser fiske-rikonsulenten vid Länsstyrelsen i Västerbotten att risken för att smolt ska komma in i sidofåran är mycket liten då de går ytligt och följer huvudströmmen. Vid tiden för smoltutvandring är vattenföringen i huvudfåran avsevärt högre än det flöde som går in i sidofåran. För enstaka fiskar som kommer in i sidofåran finns efter genomförda åtgärder ett utlopp till huvudfåran ca 10 m från inflödet i sidofåran och först därefter kommer de att behöva nyttja den flyktväg som Sökanden föreslagit ska utföras i det tidigare dammgenombrottet. Sökanden bedömer, med stöd av ny forskning, att flyktvägen kommer att fungera tillfredsställande.

Vidare vidhåller **Bolaget** att en minimitappning om 200 l/s (villkor 3) alltid ska gå i sidofåran/utloppsfåran vilket Länsstyrelsen är tveksam till. Det har konstaterats vid Länsstyrelsens provfisken att det sker öringreproduktion i sidofåran. Sidofåran uppges vara ett mycket viktigt habitat för den öring som finns i Sävarån eftersom de konkurreras ut av laxen i huvudfåran. Elfiskeresultatet visar också en positiv trend för öringen på platsen. Sökanden anser därför att det är angeläget med en minimitappning om 200 l/s i sidofåran för att inte förstöra ett viktigt öringhabitat. Länsstyrelsen uttrycker oro för vad som händer vid låga flöden i Sävarån. Sökanden har ställt samman flödesuppgifter från år 2004 tills idag med hjälp av SMHI:s vattenwebb (reglerade förhållanden). Enligt dessa uppgifter kan man se att vattenföringen i Sävarån sällan understiger 2,5 m³/s. Det kan ske under vissa perioder med låga flöden och perioderna återkommer inte årligen. Flödet i Sävarån har endast enstaka dagar under dessa perioder understigit 2,0 m³/s. Det har inträffat åren 2006, 2011, 2014, 2018 och 2019. Riktigt låga flöden, under 1 m³/s, har endast inträffat enstaka dagar åren 2006 och 2018. **Bolaget** anser att föreslaget villkor inte kommer att påverka Sävarån vid låga flöden. Inflödet till sidofåran är naturligt och oavsett kraftverk eller inte i sidofåran kommer alltid en del av vattnet att rinna denna väg.

Bolaget har i sitt förslag till villkor 4 tagit fasta på Länsstyrelsens förslag till villkor om att det alltid ska rinna minst 2,5 m³/s i huvudfåran och därför föreslagit att begränsa inflödet till kraftverket till 20 % vid flöden mellan 3,0 - 8,0 m³/s.

När flödet i Sävarån understiger 3,0 m³/s avleds 0,2 m³/s som minimitappning till sidofåran/utloppsfåran. När flödet i Sävarån överstiger 3,0 m³/s avleds endast 20 % av flödet till kraftproduktionen och 0,05 m³/s till flyktvägen. När flödet i Sävarån överstiger 8,0 m³/s vill Sökanden kunna utnyttja hela kraftverkets kapacitet och avleda 3 m³/s till kraftproduktion och 0,05 m³/s till flyktvägen. Vid detta tillfälle rinner mer än 5 m³/s i huvudfåran vilket enligt Sökanden är ett flöde som innebär en bra biologisk funktion i huvudfåran. Redan flöden om ca 2,5 - 3,0 m³/s ger en bra biologisk funktion i huvudfåran. Vid syn under förhandlingen var vattenflödet i huvudfåran ca 3 m³/s vilket Länsstyrelsens båda representanter konstaterade var ett tillräckligt flöde för att få bra biologisk funktion i huvudfåran. Sökanden vidhåller därför sitt förslag till tappningsregim.

Länsstyrelsens omotiverade förslag till flödesregim innebär att flödet i Sävarån ska överstiga 15 m³/s innan kraftverket kan köras med full kapacitet. Sett till säsongsvariationen för Sävarån innebär Länsstyrelsens förslag att kraftverket endast kan köras för fullt under maj månad. Sett till varaktighetskurvan innebär förslaget att kraftverket kan köras för fullt ca 10 % av ett medelår, jämfört med Sökandens förslag som innebär att kraftverket kan köras för fullt ca 30 % av ett medelår.

Bolaget gör avslutningsvis en sammanställning över de villkorsförslag som bolaget har lämnat i sitt andrahandsyrkande och med de synpunkter som länsstyrelsen har på förslagen. Av denna sammanställning framgår att vad gäller villkor 1, 8 och 9 har inte länsstyrelsen någon avvikande synpunkt. För villkor 2 anser länsstyrelsen att bolaget ska redovisa ett förslag på utformning av avledare och flyktväg för fisken till domstolen inom ett år för fastställande av villkor kring detta. För villkor 3 anser länsstyrelsen att storleken på flödet ska bestämmas efter en provotid och de är tveksamma till en minimitappning i sidofåran då det kan vara direkt olämpligt vid låga flöden i Sävarån. För villkor 4 anser länsstyrelsen att deras villkorsförslag om endast 20 % avledning till sidofåran ska gälla under en provotid. För villkor 5 anser

länsstyrelsen att en provotid på 5 år är lämplig om man under denna tid begränsar avledningen av minimitappningen enligt villkor 3 vid låga flöden i Sävarån. Länsstyrelsen anser att alla utredningar under provotiden ska ske i samråd med en av domstolen utsedd fiskesakkunnig. För villkor 6 uppfattar domstolen att länsstyrelsen har justerat tiderna för redovisning och idrifttagning så det överensstämmer med bolagets villkorsförslag. Villkor 7 anser länsstyrelsen vara ett olämpligt villkor och anser att det räcker med att ange att tillsynsmyndigheten har möjlighet att medge förlängning kopplat till villkor 1 och 6.

Lst anser vidare att ett eventuellt tillstånd ska förenas med en skyldighet att uppdatera villkoren inom 40 år. Alternativet är att det tydligt framgår av domen att ingen tid bestämts i tillståndet och att detta innebär att översynen av villkoren ska ske inom 40 år i enlighet med 11 kap. 27 § MB. Enligt **Sökanden** saknas det skäl att tidsbegränsa tillståndet eller att föreskriva omprövningsskyldighet/översyn av villkoren inom viss tid. Sökanden menar att villkoren för Kroknäs, liksom för andra kraftstationer kan omprövas/ses över enligt vid var tid gällande miljölagstiftning.

Lst anför i sitt slutanförande att bolagets villkor 3 i andrahandsyrkandet ska ges följande formulering: *Bolaget ska avleda 0,2 m³/s till sidofåran till förmån för öringshabitatet i nedre delen av sidofåran. Avledningens storlek ska utredas under provotiden.* Med denna formulering anser **Lst** att flödet som avleds begränsas till 0,2 m³/s och att det ska ske oberoende av vattenflödet i Sävarån.

Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl

Domstolen konstaterar att det under målets handläggning, speciellt under huvudförhandlingen, har skett ett konstruktivt samarbete mellan sökanden och motparterna. De villkorsförslag som har framarbetats är enligt domstolen ändamålsenliga och godtagbara och ger förutsättning för att tillstånd till verksamheten kan ges.

En viktig del i avgörandet av detta mål har varit kopplingen mellan möjligheten att ge tillstånd till kraftstationen och de villkorskrav som framförts av framförallt länsstyrelsen avseende reglering av flödesfördelningen mellan huvudfåran och sido-

fåran. I förgreningen sker idag en naturlig fördelning av flödena, men framöver kommer en reglering av flödena att ske till förmån för huvudfåran.

Domstolen har försökt att för egen del försäkra sig om att en sådan regleringsanordning är möjlig att utföra och inte blir orealistisk. Flödet in till sidofåran ska dels begränsas till ett maximalt flöde och dels utgöra en procentsats av huvudfårans flöde, när förhållandena är sådana att det blir aktuellt. Det kommer att krävas en anordning vid platsen där de gamla stenkistorna finns kvarlämnade och det första utloppet tillbaka till huvudfåran finns. Ett mätöverfall/skibord kan placeras i sidofåran och skapa en dämning av flödet så att ett överfall skapas ner till vattenytan nedströms skibordet. Mätning av vattenytan kan ske en bit uppströms skibordet och relateras till vilken nivå bottendelen av skibordet är inställd på. Skibordet behöver vara reglerbart i höjd för att klara dels begränsningen av det maximala flödet på 3,0 m³/s plus vattnet för fisken flyktväg och dels begränsa flödet till de 20 % av flödet i huvudfåran. Uppgifter om Sävaråns flöde kan inhämtas från SMHIs närbelägna mätstation. Det manuella arbetet med att reglera höjden på skibordet kommer att styras av de flödesvariationer som årligen är i Sävarån. Eftersom de följer en relativt regelbunden cykel kan den arbetsinsatsen bli rimlig. En regleringsanordning kan enligt domstolens bedömning vara möjlig att utföra i någon form och kan även utformas med en mer sofistikerad lösning med automatik.

Domstolen finner skäl att skjuta upp frågorna om utformningen av en flyktväg för fisken och den därtill hörande tappningens storlek, den tappning som ska ske genom kraftstationen till förmån för öringshabitatet i sidofåran nedströms kraftstationen vid flöden i Sävaråns huvudfåra upp till 3,0 m³/s samt den procentuella fördelning som ska gälla mellan intaget till sidofåran och Sävaråns huvudfåra vid flöden mellan 3,0 m³/s och 8,0 m³/s i Sävaråns huvudfåra. I utredningsarbetet ska samarbete ske med tillsynsmyndigheten och domstolens fiskesakkunnige.

Tillstånd till verksamheten med föreskrivna villkor enligt domslutet kan enligt domstolens bedömning ges.

Fixpunkt

Vad parterna har anfört

Lst framför tveksamhet till om bolagets val av fixpunkt är lämplig eftersom den utgör en del av kraftverksintaget och ser gärna att något mer beständigt anges som fixpunkt. **Bolaget** kan dela länsstyrelsens uppfattning omkring fixpunktens osäkerhet. Den angivna fixpunkten är utlagd efter GPS-inmätning från lantmäterimyndigheten. Bolaget är villig att inrätta en permanent fixpunkt i närområdet i form av dubb i sten.

Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl

Domstolen instämmer i att den befintliga fixpunkten har ett olämpligt läge och föreskriver, i likhet med parterna, att en ny fixpunkt ska utföras enligt villkor 4 i domen.

Bygdeavgift

Vad parterna har anfört

Bolaget har i sin ansökan anfört att bygdeavgift enligt bestämmelserna i 6 kap. 2 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet (LSV) inte ska utbetalas.

Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl

Kroknäs Kraftstation AB ska för utvidgning av vattenkraftverksamheten betala en årlig bygdeavgift enligt 6 kap. 1 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. För kraftverket är antalet avgiftsenheter 37,5 och alltså mindre än 500. Därmed ska ingen avgift betalas.

Fiskeavgift

Vad parterna har anfört

Bolaget har i sin ansökan anfört att en allmän fiskeavgift enligt bestämmelserna i 6 kap. 7 § LSV inte ska utbetalas med tanke på att sökt vattenverksamhet enbart är en oförändrad drift som förevarit i 80 år. **Lst** är ytterst tveksamma till bolagets uppfatt-

ning att det inte är aktuellt med någon fiskeavgift. Att verksamheten bedrivits utan tillstånd i 80 år är inte ett motiv till att frångå bestämmelserna. Eventuella fiskeavgifter borde kanske t.o.m. tillämpas retroaktivt.

Bolaget bemöter med att den installerade generatoreffekten är 250 kW. Medelvattenföringen enligt erhållna uppgifter är 7,52 m³/s. Effekten vid medelvattenföringen blir densamma nämligen 250 kW.

150 % av effekten vid medelvattenföringen blir $1,5 \times 250 = 375$ kW.

Antalet avgiftsenheter blir därmed; $375/10 + ((250-375)/20) = 37,5$

Bygdeavgiften ligger således under 500 enheter och ska inte utgå.

Allmän fiskeavgift ska utgå med 37,5 avgiftsenheter.

Sökanden föreslår avgiftsklass 1 (0,05 promille av basbeloppet 44 300) vilket motsvarar 83,06 kr/år kapitaliserat till engångsersättning blir det 2 077 kr.

Mark- och miljödomstolens bedömning och domskäl

Enligt 6 kap. 6 § lag (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet (LSV) ska den som har tillstånd till vissa vattenverksamheter betala en årlig allmän fiskeavgift för främjande av fisket inom landet. Avgiftens storlek bestäms av mark- och miljödomstolen och tas ut efter avgiftsenheter och avgiftsklasser enligt 6 kap. 7 - 8 §§ LSV. Avgift ska inte betalas om antalet avgiftsenheter är mindre än 10.

Bolaget har föreslagit avgiftsklass 1 (0,05 promille av prisbasbeloppet). Mark- och miljödomstolen gör ingen annan bedömning än bolaget avseende avgiftsklass. Prisbasbeloppet för år 2020 är 47 300 kr.

Antalet avgiftsenheter är 37,5. Den årliga allmänna fiskeavgiften kan beräknas till $(37,5 \times 0,05 \times 0,001 \times 47\,300) = 88,69$ kr. Med stöd av 6 kap. 9 § LSV bestäms att avgiftsskyldigheten ska fullgöras genom engångsbetalning. Den årliga avgiften kapitaliserat till ett engångsbelopp med räntesatsen 4 % blir 2 217 kr.

DOMSKÄL I ÖVRIGA FRÅGOR

Rådighet

Kroknäs Kraftstation AB är lagfaren ägare till fastigheten Umeå A och har därför rådighet över vattnet inom fastigheten enligt 2 kap. 2 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Miljökonsekvensbeskrivningen

Mark- och miljödomstolen anser att samrådet och den ingivna miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller uppställda krav i 6 kap. miljöbalken och utgör ett tillfredsställande underlag för prövningen. Miljökonsekvensbeskrivningen ska därför godkännas.

Slutlig och samlad bedömning av miljöeffekterna

I enlighet med 6 kap. 43 § miljöbalken slutför mark- och miljödomstolen miljöbedömningen. Vid en samlad bedömning och med beaktande av de förbättringar som den förändrade flödesregimen medför med de föreskrivna villkoren i tillståndsbeslutet, finner domstolen att verksamhetens påverkan för omgivningen är acceptabel och godtagbar.

Tillåtligheten

Den aktuella verksamheten har under lång tid bedrivits på platsen under i stort sett likartade förhållanden. Intaget i sidofåran har skett via de naturliga trösklar som finns i förgreningspunkten och flödet som inte har passerat kraftstationen har letts tillbaka till huvudfåran via de utlopp som finns uppströms intaget till inloppstuben. Dessa flöden har varierat över tid. Verksamheten har tidigare inte ifrågasatts av någon myndighet och varit accepterad av allmänheten, såvitt domstolen erfar.

Mark- och miljödomstolen finner att, då verksamheten vid kraftstationen i Kroknäs inte strider mot någon av miljöbalkens tillåtlighetsregler, ska tillstånd meddelas i enlighet med ansökan. Domstolen finner inte skäl att tidsbegränsa tillståndet.

Strömfallsfastighet

Mark- och miljödomstolen beslutar att rätten att för framtiden tillgodogöra sig vattenkraften ska vara förenad med fastigheten Umeå A och alltså utgöra strömfallsfastighet.

Arbetstid

Mark- och miljödomstolen finner, i enlighet med vad Kroknäs Kraftstation AB har hemställt, att arbetstiden bör bestämmas till fem år räknat från det att domen har vunnit laga kraft.

Oförutsedd skada

Mark- och miljödomstolen bedömer att tiden för anmälan om anspråk på grund av oförutsedd skada kan fastställas till fem år enligt Kroknäs Kraftstation ABs förslag. Tiden ska räknas från arbetstidens utgång.

Prövningsavgift

Genom beslut den 18 oktober 2017 beslutade mark- och miljödomstolen om en prövningsavgift på 16 500 kr enligt förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken. Av 9 kap. 3 § samma förordning framgår att domstolen ska pröva avgiftens skälighet i samband med att handläggningen av målet avslutas. Mark- och miljödomstolen bedömer att omfattningen av prövningen inte avviker från vad som i liknande mål är brukligt. Domstolen finner därför inte skäl att ändra den beslutade avgiften.

Rättegångskostnader

Bolaget har framfört kritik kring hur myndigheterna har agerat under handläggningen i detta mål. Framförallt gäller det inställningen till uppgifter som framförts av Älvräddarnas Samorganisation avseende de historiska förhållandena vid kraftstationen. Både Kammarkollegiet och Länsstyrelsen förstärker sanningshalten i uppgifterna om hur stor drivvattenföring som kraftstationen har haft ursprungligen och konstaterar därmed att den ansökta verksamheten utgör en så stor utbyggnad att den därmed inte är tillåtlig. Bolaget anser att detta agerande tillsammans med myndigheternas krav på ytterligare utredningar har varit kostnadsdrivande för bolaget och

att domstolen ska väga in detta i bedömningen av skäligen ersättningskrav för rättegångskostnader. Domstolen har förståelse för bolagets invändningar och gör bedömningen att myndigheternas inställning och yttranden ska grundas på uppgifter som kan styrkas på annat sätt. Bolaget har ändå uppgiften att bemöta Älvräddarnas yttranden och de uppgifter som de lämnar, vilket leder fram till domstolens bedömning i ersättningsfrågan.

Enligt huvudregeln i 25 kap. 2 § miljöbalken ska sökanden svara för sina egna och motparternas kostnader vid mark- och miljödomstolen. Vilka kostnader som är ersättningsgilla framgår av 18 kap. 8 § rättegångsbalken. Kammarkollegiet har yrkat ersättning med sammanlagt 35 387 kr och länsstyrelsen har yrkat ersättning med sammanlagt 84 000 kr. Domstolen finner de yrkade ersättningarna skäligen. Kroknäs Kraftstation AB ska ersätta Kammarkollegiet och Länsstyrelsen för de kostnader som de begärt jämte ränta.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (MMD-01)

Överklagande senast den 5 maj 2020.

Anders Carlbaum

Henrik Bergström

I domstolens avgörande har chefsrådmannen Anders Carlbaum, ordförande, och tekniska rådet Henrik Bergström samt de särskilda ledamöterna Thomas Hasselborg och Stefan Marklund deltagit.